

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
 Pe jumătate an 14— „
 Pe 3 luni . . . 7— „
 Pe o lună . . . 240 „
 Numărul poporal:
 Pe un an . . . 4— Cor.
 Pe jumătate an 2— „
 Pentru România și
 America . . . 10— franci.
 Numărul de zi pentru Ro-
 mânia și străinătate pe an
 40 franci.

ROMÂNUL

REDACȚIA
 și ADMINISTRAȚIA:
 Strada Batthyányi Nrul 2.
 INSERTIUNILE
 se primesc la adminis-
 trație.
 Mulțămite publice și Loc
 deschis costă șirul 20 fileri.
 Manuscrisurile nu se în-
 napoiază.
 Telefon pentru oraș, co-
 mitat și interurban Nr. 730.

O lămurire

de dr. IULIU MANIU

Nu era obiceiul până acum să se publice amănunte din ședințele comitetului național. Nu așa face aceasta nici acum, dacă cele comunicate de „Tribuna“ în numărul său de Joi 9 Martie n. nu ar fi potrivite de a așeza în colori false înaintea opiniei publice românești intențiunile comitetului național cu privire la afacerea „Tribunei“. Nu fac lucrul acesta nici acum bucuros, precum nu bucuros intru peste tot în discuții polemice, dar simt, că *interese de ordin mai înalt* pretind lămurirea atitudinii comitetului național și a hotărârii sale luate în ultima ședință cu privire la criza „Tribunei“.

Prezentându-se d. *Nicolae Ivan*, vice-prezidentul comitetului național, la ședința ținută în 6 l. c. în Cluj și declarând, că se solidarizează cu hotărârile aduse de comitet în ședința ținută la 20 Dec. a. tr. în Budapesta, și că însuși consideră de neactuală propunerea sa referitoare la mutarea ziarului „Românul“ dela Arad, propunere făcută în necunoștință de cauză, și-a exprimat dorința, împărtășită de noi toți, să se facă ordine la „Tribuna“ și să se restabilească pacea în viața ziaristicii românești. D. *dr. Nicolae Oncu* asemenea a declarat, că este pătruns de sentimente sincere de pace, a declarat apoi, — la somația d-lui dr. V. Braniste, — că s'a prezentat la ședința comitetului cu autorizarea colegilor săi dela „Tribuna“, dar nu-i stă în putință a garanta executarea concluzelor comitetului decât numai în cazul, dacă aceste concluze nu vor fi în contradicție cu regulamentul intern (actul fundațional) al „Tribunei“, pe care însă n'a voit să-l facă cunoscut comitetului, deci numai întru atâtă, întru cât acele concluze ale comitetului vor întimpina consentimentul colegilor săi dela „Tribuna“, precum apare aceasta și din articolul „Tribunei“.

Această declarație a d-lui dr. Nicolae Oncu ar fi justificat pe deplin sistarea oricărei discuții mai departe asupra propunerii d-lui N. Ivan, dorind însă în mod sincer de a preciza peste orice îndoială situația „Tribunei“ în sinul partidului național, după lungi discuții, am prezentat propunerea mea, publicată și în „Românul“, care a întimpinat asentimentul unanim al tuturor membrilor din comitet, afară de d. dr. Nicolae Oncu.

Văzând d. dr. *Liviu Leményi* neîncrederea, cu care întimpină d. dr. Nicolae Oncu modul de soluțiune propus de mine, a făcut o propunere intermediară, foarte scurtă, în care nu se cerea altceva dela

d. dr. *Nicolae Oncu*, decât să declare în numele său și al consoșilor săi, că recunoaște autoritatea partidului național și a comitetului său și puterea disciplinară a comitetului asupra „Tribunei“, lăsând toate celelalte chestiuni să fie rezolvite prin comisiunea, ce are să se exmită. D. dr. *Nicolae Oncu* n'a voit să facă nici declarația cerută de d. dr. *Liviu Leményi*, ci a cerut să se întrerupă ședința pentru câtva timp, ca d-sa să poată pregăti și propune un mod de soluție.

Satisfăcându-se cererei d-sale, după redeschiderea ședinței d. dr. Nicolae Oncu a declarat din nou, că nu primește nici una dintre modalitățile propuse și a prezentat propunerea sa, publicată în numărul amintit al „Tribunei“. Văzând d. dr. *Liviu Leményi* — bărbat apreciat în mod osebit pentru agerimea și buna sa credință în toate afacerile publice și iubit chiar pentru firea sa împăciuitoare — că d. dr. Nicolae Oncu încunjură în declarația sa toate chestiunile esențiale și meritorii, cari formau miezul discuțiilor, a declarat numai decât, că nu primește propunerea dlui dr. Nicolae Oncu, ba a retras și propunerea sa intermediară, care nu ar fi fost acomodată a clarifica chestiunile, pe cari d. dr. Nicolae Oncu le încunjura în mod evident în declarațiunea sa. Astfel s'a primit apoi în unanimitate hotărârea cunoscută.

Criza „Tribunei“ a izbucnit din împrejurarea, că domnii dela „Tribuna“ au declarat — conform procesului verbal prezentat comitetului central — în ședința comitetului comitatens dela Arad, că dânsii chestiunea „Tribunei“ nu o supun aprecierii comitetului central național. Este deci firesc, că comitetul național nu putea intra în discuție asupra „Tribunei“ și nu putea exmite comisiunea cerută de d. dr. Nicolae Oncu, până nu avea declarațiunea hotărâtă cuprinsă în prima propoziție a concluzului comitetului, că adevărat „Tribuna“ supunându-se disciplinei de partid admite afacerea sa aprecierii comitetului național, declarație, pe care d. dr. Nicolae Oncu nu era aplecat s'o facă ori nu era în situația să o poată face.

Al doilea izvor de permanente neînțelegeri a fost chestiunea conducerii intelectuale, politice și materiale a „Tribunei“.

„Tribuna“ a ținut totdeauna să accentueze, că averea ei este „avere națională“, că ea este destinată a fi în serviciul partidului național, fără însă a fi pus con-

bui și a conlucra la conducerea sau cel puțin la controlarea afacerilor „Tribunei“.

Izbucnită odată criza „Tribunei“ era naturală și logică străduința comitetului de a limpezi și această parte a chestiunii.

Nu dorul de a se înstăpâni comitetul asupra aerei materiale de problematică valoare a „Tribunei“, ci năzuința de a se face ordine la „Tribuna“ a determinat comitetul să aducă hotărârea sa.

Că n'am dorit și nu dorim „pur și simplu“ să fie scoși dumnealor „din casa proprie“ (vezi articolul „Tribunei“), o dovedește declarația făcută de mine deodată cu prezentarea propunerii primite, că de parte este de noi gândul să luăm conducerea faptică a afacerilor „Tribunei“ din mâna intelectualilor din Arad, cari au meritul a fi susținut „Tribuna“, ci dorim numai, ca acei intelectuali dispunători asupra politice și ținutei politice a „Tribunei“ să fie aderenți și membri ai partidului național, cari având încrederea partidului, nu cu dela sine putere, ci în temeiul mandatului dela comitet să fie la conducerea ziarului „Tribuna“. Am declarat și aceea, că știind prea bine aprecia străduințele intelectualilor din Arad și din comitatul Aradului întru întemeierea și susținerea „Tribunei“, eu aș fi cel dintâiu, care aș protesta în contra tendinței de a lua conducerea faptică din mâna Arădanilor. Chiar pentru a înlătura orice bănuială, am propus exmiterea unei comisiuni, care să fie compusă din atari membri ai comitetului, cari nu sunt nici într'o privință angajați la controversa din jurul „Tribunei“, declarând, că nici eu nu voiu primi a face parte din această comisiune, chiar și dacă mi-s'ar oferi această onoare.

Este însă evident, că comitetul nu a putut exmite comisiunea cerută de d. dr. Nicolae Oncu, fără a fi contribuit d-sa la creierea unei baze principiale, obligatoare pentru domnii dela „Tribuna“, pentru că lucrările comisiunii nu puteau promite un rezultat, câtă vreme nici măcar baza de discuție nu era peste orice îndoială stabilită.

Exmiterea comisiunii, în lipsa acestei baze, ar fi cauzat numai trăgănarea crizei și creierea unei nesiguranțe în ce privește atitudinea comitetului de-o parte și a „Tribunei“, de altă parte. Iar în viața unui partid politic nimic nu poate fi mai dezastruos, decât o ținută nesigură, șovăitoare din partea organelor de conducere.

În fața situațiunii politice, extrem de grave, când stăm în pragul unei lupte de-

cisive, care nu se poate evita, pentru asigurarea existenței naționale: *trebuie să clarificăm înainte de toate și de urgență situația internă a partidului. Trebuie să știm și să fim cu desăvârșire în clar, că la cine poate conta partidul între orice împrejurări.*

Nu amozități personale și nici prejudecăți închipuite, ci această necesitate reală ne-a îndemnat să luăm măsurile cunoscute față de „Tribuna”. Indemnați de această imperativă necesitate suntem ferm hotărâți a lua măsuri ca „Tribuna”, care a dat naștere până acum la două crize grave în viața partidului național, să nu mai poată da naștere și la a treia criză, atunci, când — poate — ea nu se va mai putea remedia.

Vom regreta nespuse de mult, dacă străduința noastră cinstită, curată și de absolută bunăcredință nu va fi înțeleasă din partea celor chemați, dar nu vom putea absta dela ea, pentru că *nu suntem aplicați a accepta stări de lucruri, pentru cari nu putem purta răspunderea.*

„Tribuna” trebuie să se decidă a alege între cele două posibilități: *ori să insiste asupra recunoașterii sale de a fi avere națională și organ al partidului național, care „stă în serviciul programului politic al națiunii române” și atunci are să recunoască autoritatea partidului național român și dreptul de conducere, de control și de disciplină al comitetului acestui partid, ori să se mulțumească a fi un organ „independent” cu importanță provincială, fără dreptul de a pretinde pentru sine o deosebită considerație atunci, când comitetul național își îndeplinește cele mai elementare datorii de conducere a vieții noastre politice.*

Noi acceptăm cu plăcere oricare dintre aceste două soluții, singure posibile, pentru că oricare dintre acestea va avea însușirea binefăcătoare de a clarifica situația.

Iar noi numai aceasta o voim.

In memoriam dr. C. Lueger

Viena, 10 Martie n.

Un an dela moartea primarului Lueger. Arhiepiscopul coadiutor dr. Nagl a celebrat parastas în catedrala St. Ștefan îmbrăcată în draperii negre; a asistat lumea oficioasă, primarul dr. Ios. Neumayer cu viceprimarii și senatorii comunei, unii dintre ministri, mulți dignitari municipali și magistrați, reprezentanții coloniei române, d-nii dr. Pridie, dr. Lazar Popovici, Prof. Nedelcu, pentru „România Jună” președintele Z. Maniu, vicepreședintele Iul. Crișian, membrii Al. Augur, N. Căliman, N. Comșa, V. Groza, En. Isacu, I. Teleguș. S'au pus flori pe mormânt.

Incolo, nimic n'a arătat că este aniversarea, ceadinții aniversare, a zilei când orașul Viena a pierdut pe cel mai mare fiu al său, Austria pe cel mai devotat patriot, Biserica un apostol, iar noi Românii pe cel mai sincer prieten al nostru. Numai cerul a fost senin ca atunci, în acele zile strălucitoare, când a expirat și a fost așezat în pământ acest om nobil. Metropola nu și-a știut înfrâna febrilitatea pe câteva momente măcar, în semn de pietate pentru celce i-a asigurat viitorul de oraș mondial. Așa cum acelaș popor și-a manifestat iubirea și durerea acum un an, spontan și în dimensiuni ce nu se vor mai repeta nici odată. — Nu pot fi uitate scenele ce s'au petrecut în jurul primăriei tot timpul cât a zăcut bolnav Lueger. Vestea despre îmbolnăvirea primarului, despre necesitatea unei operațiuni, deodată a alarmat populația capitalei în toate straturile. Din ziua dintâiu s'a auzit că este pericol. Inspăimântați au grăbit spre centru cei dela periferie; din ziua dintâi, strada de către apartamentele primarului a fost neîntrerupt asediată de lume. Venit-au și cereri de informațiuni, și depeșe, cu sutele, nu din Austria numai, din Berlin, din Roma, din București, venit-au epistole scrise primitiv, care dădeau sfaturi, remedii, venit-au pachete chiar cu leacuri

probate, un popor întreg oferia ce iubirea lui sinceră cunoștea mai bun. Pe toate fețele aceeaș expresiune, ca și când fiecare ar avea pe cineva din ai săi în pericol de moarte; nici un sgomot pe stradă, trăsuri și automobile ocoliau departe, ca să nu tulbure liniștea pacientului. Și cu ce aviditate era primit la poarta din dreapta, buletinul, îndeosebi seara; unii plecau, după ce l-au auzit cetit și comentat, aruncând încă o privire spre ferestrele luminate; mulți însă nu se puteau depărta; — cine știe ce aduce noaptea, cine știe dacă va mai fi mâne Lueger — și au fost sute de persoane, cari au veghiat nopți dearândul, de seara până în zori, la colțul primăriei, informând pe cei ce treceau pe acolo, așteptând încă câte o veste, străjind ieșirea unui funcționar, a unui ziarist pentru a auzi acelaș răspuns trist, desperat, care se șoptia apoi dela un grup la altul. Erau nopți excepționale de line, fără adiere de vânt, pline de farmec; tot mai mult învăluit în pace orașul; abia câte o trăsură se aude trecând, șueratul unei locomotive străbate prin liniștea nopții din gara îndepărtată; orologiul din turnul primăriei întrerupe lugubru tăcerea; din timp în timp o umbră se zărește prin geam, unul dintre medicii care veghiază. Joi dimineața s'a sfârșit lupta cumplită între viață și moarte. Medicii n'au mai ținut consiliu, nu s'a mai publicat buletin, dr. C. Lueger era în agonie. Soarele lumina cald, în parcul apropiat răsuna duios cântec de mierlă. Steagul negru a apărut pe turn, un fior a trecut prin mulțime, ochii s'au umplut de lacrimi... Apoi a urmat ce n'a mai văzut această rezidență seculară: peregrinarea la mormântul primarului adorat, trei zile dearândul, fără întrerupere. Iar Luni, înmormântarea, cum nici împărații n'o pot avea mai grandioasă.

Ce s'a făcut poporul de atunci?...

Pentru literatura bună

De dr. Horia Petra-Petrescu.

Am avut o decepție. Voiam să fac o vizită unei persoane, la care țin. M'am îmbrăcat în negru și am plecat la vizită.

Imi închipuiam să o întâlnesc într'un salonș aranjat cu gust. Toate lucrurile de pe la oglinzi, de pe mese, de pe pereți, credeam, că au să exhale un parfum deosebit, parfumul individualității stăpânei lor. Într'un colțisor imi închipuiam o reproducere bună după Grigorescu, într'alt loc o madonnă italiană, într'altul un Watteau, dacă vreți, o „Imbarcare pentru insula Cythera”... Covoare alese cu gust, figurine minunate, ca cele dela Tanagra, mobile prietinoase, primitoare — în sfârșit, o cameră ideală a prietenei mele.

Nimic din toate astea! Dar absolut nimic! Lucruri aruncate claie-grămadă. Toate stilurile, posibile și imposibile, fără de cel mai mic criteriu de selecție. Asta n'ar fi fost nimic, dacă n'aș fi avut și o mai mare decepție. Ca și când m'ai fi luat așa, îmbrăcat cum eram în hainele negre, și m'ai fi dus sub un duș rece de cel puțin 10 grade sub zero: mult onorata mea prietenă citia un roman oribil, în fascicole! Ajunsese la fascicola a 150-a!

Cu câtă patimă nu mi-a descris „nespus de interesanta” acțiunea! Eu am privit-o în ochi. Ce păcat de cășorul ăsta, care-și sbuciuma creierii cu sârbezimile cele mai revoltătoare...

Am alergat acasă — am căutat între manuscrisele mele și am dat de o foaie volantă, tipărită în sute de mii de exemplare, pentru părinții din Germania. I-am tradus-o, am pus-o într'un plic și am trimis-o mult stimatei mele prietene, cu toate că nu are copii.

Iată apelul societății culturale din Germania:

„Apărați-vă băeții și fetițele!

Ceeace citesc în broșurile astea în toate culorile, cu chipurile alea, cari îți scoală părul n cap, e în partea cea mai mare: *venin!*

„Venin?” Ziceți voi, „oho! Am aruncat și noi ochii în ele: ceeace se petrece în paginile cărțușilor ălora e așa de interesant, de ne cuprinde și pe noi pofta de cetit, fără să știm cum! Primejdiile astea — scapi de o groază și dai de alta! Apoi curajul ăsta, deșteptăciunea asta, ticăloșia asta și iară, bunătatea asta de inimă! Și deși e aproape-aproape să ajungi la marginea peirei, la urma-urmelor tot se'norc lucrurile n'spre bine și fata nevinovată își capătă drăguțul, iar eroul triumfează și virtutea învinge. Atunci? Venin e ăsta?! Ce-o să ne strice, veninul ăsta?”

E *venin!* Nu ne tragem vorba îndărăt. Dar veninurile nu sunt la fel de stricacioase și pentru tineret și pentru oamenii în vârstă. Voi, părinții știți, prea bine, că puteți suporta câte odată ceva, ce n'ar putea suporta copilul vostru, căci ar muri. Noi nu suntem prietenii alcoolului și totuș zicem: cu cât mai ușor poate să supoarte cel mare chiar și un păhar mare de rachiu, față

de un copil! *Le dați copiilor voștri rachiu să bea?* Oamenii de nimica o fac, poate, oamenii fără de conștiință sau cei — proști, omul cu minte însă și femeia cu ochii deschiși, cari simțesc cât prețuește un om și cari vreau ca copiii lor să ajungă oameni sănătoși și tari, oameni *fericiți*, cari o să o ducă odată — de se poate — și mai bine decât părinții lor, nu dau copiilor lor rachiu să bea.

Dacă nu le dați rachiu, atunci să nu le dați nici cărți rele, tot din aceeași pricină. Ori nu vreți, ca să înainteze copiii voștri?

Dacă vreți, atunci o să trebuiască să se învețe cu ceeace se'nțămplă *într'adevăr* pe lumea asta. Dacă vreau să ajung la o poziție în viață, am lipsă să cunosc oamenii, lucrurile și împrejurările, cum sunt într'adevăr. *Unde* se întâmplă lucruri ca în romanele astea senzaționale, cu chipurile pătrunzătoare de pe pagina întâiu? *Unde-s* pe fața pământului oameni, cari nu numai, că sunt atotputernici, dar chiar și atotștiutori, ca bunul Dzeu? Pe de altă parte: *unde* trăiesc diavolii ăștia încarnați, cari n'au altă bucurie sufletească, decât să fie din creștet până n tălpi ticăloși de cea din urmă speță? *A cunoscut vre-o dată unul din voi pe un astfel de om, care joacă rolul principal în cărțușile astea?*

Ori a trăit unul din voi vreodată ceva, ce se aseamănă cu cele descrise aici! A auzit chiar numai vorbindu-se așa, cum vorbesc păpușile alea, cu care vă joacă teatru pe dinaintea nasului — vecin într'un ton înalt și vesnic cum nu se vorbește nicăiri? În cărțușile astea

Politica în Ungaria

Declarațiile contelui Khuen
Héderváry, despre politica Austro-
Ungariei în Balcani.

Correspondentul din Budapesta al ziarului „Vecerna Posta“ din Sofia a interviuat pe contele Khuen Héderváry asupra politicii Austro-Ungariei în Peninsula Balcanică, care i-a declarat următoarele: Contele Khuen Héderváry asigură, că Monarhia nu are de cât să se bucure de liniștea care domnește azi în Balcani și că dorința ei sinceră e, ca pacea să nu fie un moment turburată.

La întrebarea ce e adevărat cu zvonurile despre intențiunile Austro-Ungariei despre o nouă expansiune teritorială, contele Khuen a răspuns cu un răs zgomotos:

— *Cum se poate vorbi serios de așa ceva! a adăugat el. „Dar o asemenea întreprindere ne-ar costa prea scump, mai mult de cât ar face... Și apoi, o dovadă temeinică de intențiunile noastre pacifice am dat atunci când de bună voie am retrocedat Turciei sandjakul Novi-Bazar. Nu, nici prin gând nu se trece să ne deschidem calea la Salonic“.*

— Dar ce e adevărat despre o proiectată împărțire a Albaniei?

— *Nimic. Austro-Ungaria și Italia s'au înțeles, ca nici una nici alta să nu încerce de a aduce vre-o știrbire teritorială fie Albaniei, fie Macedoniei“.*

În pragul luptei pentru
sufragiul universal

În întreagă țara și pe toată linia se fac mari pregătiri de luptă pentru sufragiul universal.

Adunări populare, declarații, conferințe și articole de ziare dovedesc, că lupta desmoșteniților în contra clasei privilegiate a grofilor și conților, va fi o luptă mare și grea, deoarece clasa trântorilor nu se va învoi să scape din mâni puterea și drepturile tradiționale. Ziarele subvenționate de guvern insultă și aduc

e viața cu capu'n jos! Firește, copiii noștri cască ochii mari, le place, fiindcă așa ceva nu există nicăiri. Ce să strice astea, întrebați voi și urmați: nici povestea nu spune lucruri adevărate. Mai întâiu de toate: ceace ne arată o poveste frumoasă, e frumos — de povești urite n'avem lipsă. Mai apoi: poveștile, nu-i vorbă, se joacă și ele cu adevărul și visează, dar nu mințesc. Aparența de poveste dispăre dela sine, îndată ce ai ajuns mai mare, ca o negură de dimineață, care se retrage cu creșterea zilei de pe câmpuri și păduri. Cărțile rele însă mințesc, fiindcă vorbesc așa, cași când s'ar fi întâmplat toate în timpul din urmă sau chiar în timpul de față, ca și când s'ar putea întâmpla toate în realitate. Copilul nostru e silit să dea crezare faptului acestuia. Și o face, fiindcă nu cunoaște încă viața adevărată. Biet copil, care ai să te lupți ca să mergi înainte în viață, cu capul plin de fantazări de astea scrântite — mare noroc pe tine, de o să te poți ținea la suprafată, în lupta pentru existență, păzindu-ți pielea. Înainte n'o să poți da nici când cu capul stricat, cum ești.

Dacă e să înaintăm, trebuie să fim sănătoși. Copiii noștri nu au lipsă să fie lămurii încet pe încetul cu ce e cu puțință și ce nu este cu puțință pe lumea asta, ci trebuie să aibă tărie, să îndeplinească lucruri destoinice. Cine învață să-și amestească capul cu Nik Carter și Sherlock Holmes sau alte d'al de astea, își ruinează pe lângă altele și nervii. Repausul e necesar pentru adunarea puterilor, de aceea trebuie să aibă și liniște băiatul!

cele mai scârboase calomnii luptătorilor dreptului electoral adevărat.

Însă toate opintirile dușmanilor poporului sunt zadarnice, deoarece chestia dreptului electoral prin nici un fel de tactică păcătoasă nu se va putea lua dela ordinea zilei. Tabăra reacționară a parasiților privește îngrozită expirarea termenului fixat de ea pentru realizarea acestei reforme.

Ministrul președinte Khuen Héderváry declară în ziarul „Pesti Hirlap“, următoarele:

„Nu aprob legarea unui compromis între reforma militară și între reforma dreptului electoral... În sesiunea din toamnă declarasem deja, că reforma dreptului electoral voi pune-o la desbatere numai mai târziu, după desbaterea reformei militare... Deși mă aștept la o luptă strașnică din partea opoziției, totuși cred, că progresul mare social cuprins în reforma militară, serviciul de doi ani va avea darul să câștige aprobarea opiniei publice, deoarece cetățenii și miile poporului într'adevăr vor simți efectul mare al reformei, că în viitor fiii lor în loc de trei ani vor trebui să servească numai doi ani.

Toți vor simți binefacerea acestei reforme, pe când greutățile și cheltuelile pricinuite de această reformă, vor fi disparente.

Dar serviciul de doi ani e solicitat și de reforma codului penal militar, care, așa cred, va satisface și pe aceia cari pun mare preț pe aspirațiunile naționale.“

Așadară contele Khuen susține, că pactul dela 1906 nu obligă guvernul actual, iar promisiunea ce atunci a făcut-o M. Sa împăratul, azi pentru el nu mai are nici o valoare. Lui îi arde acuma de reforma electorală, cu alte cuvinte urcarea contingentului și a bugetului, iar reforma dreptului electoral — nu-i atât de arzătoare!

Un bărbat însemnat al partidului kossuthist a declarat unui redactor al lui „Budapesti Hirlap“ următoarele:

„Acceptez în întregime articolul din ziarul d-voastră în chestia dreptului electoral... Probabil, că unii membri ai partidului kossuthist vor sufragiului universal și secret, dar eu și majorita-

Literatura asta fascicolară însă îți răpește liniștea, fiindcă te „încordează“ mereu și-ți întărește deci spiritul din iritație în iritație. Câteodată se întâmplă să iai câmpii — cum s'a întâmplat cu băiatul din Hannovera, care a strâns la olaltă toate bogățiile de cărțuții de astea... și s'a împușcat mai apoi. Câteodată ajungi la crimă, ca băiatul de prăvălie din Colonia, care și-a descris omorul săvârșit împotriva unui alt băiat, referindu-se la un chip din Sherlock Holmes. Totdeauna e vorba de o slăbire a minții. Faptul acesta nu mai trebuie dovedit, căci fiecare vede limpede că nutrimentul sănătos e mai sănătos decât cel nesănătos. Broșurile astea nu dau nutriment, ci consumă, mănâncă ele.

Cetitorule și cetitoare, slavă Domnului, nu sunteți proști — dacă vă grăiește unul cu gura mare, știți voi, că vrea ceva pentru stomacul lui, și dacă vă lingusește cineva, pricepeți voi, și nu dați nici un crezământ potlogarului.

Asemănați numai, rogu-vă, exteriorul, fața de afară a cărțuțiilor ăstora, cu o carte cinstită. Care vorbește cetitorului, liniștit, ca un om, care are să comunice, să arate ceva cuiva și care strigă în gura mare, începând cu chipul de pe copertă deja: „Cumpără-mă! Cumpără-mă!“

Și cărțile astea bune de gură se gudură pe lângă noi și ne linguseșc, ca toți lingusitorii, nu părțile cele bune, ci cele mai puțin bune din noi. Din noi — adecă din copiii noștri.

Se adresează pornirilor sănătoase tinerești, le strică și le linguseșc cele mai dejositoare instincte. Pe copiii noștri îi degradează la pornirile

tea partidului nu voim nici sufragiu universal, nici secret.

Partidul justhist poate face ce vrea, noi nu vom merge cu ei, noi vom lupta în contra ori căror reforme radicale...

Vedem deci, că kossuthiștii spun aceleași fraze ca și Tisza:

Ei pretind lărgirea dreptului electoral, dar numai până unde se asigură supremația rasei ungurești și conducerea inteligentă.

Însă oricât va lupta tabăra conților și a privilegiaților în contra valorilor purificatoare ale progresului, societatea aceasta nu va putea să împiedece victoria sufragiului universal egal și secret.

Parlamentul ungar

Ședința Camerei.

— Dela corespondentul nostru. —

Budapesta, 13 Martie.

Ședința se începe la orele 10¹/₄ a. m.

Prezidează Kabos Ferencz.

Kovács Gyula interpelează în chestia vărșării de sânge săvârșită de jandarmi la Matolcs.

Kende Péter, raportorul comisiei V verificătoare raportează, că comisia a ordonat cercetare în chestia mandatului deputatului dr. N. Șerban.

Budgetul pe 1911.

Hegedüs Loránt (raportor): Face cunoscut cuprinsul proiectului de lege. În proiectul acesta s'a făcut o schimbare, deoarece guvernul a părăsit sistemul împrumuturilor de portofolii.

Cheltuelile ni-s'au sporit îngrozitor. La aceasta a contribuit și urcarea foarte mare a numărului slujbașilor de stat.

Miniștrii au datoriat să se îngrijească de reducerea contingentului slujbașilor de stat.

Să ne îngrijim de sporirea veniturilor. Cheltuelile noastre comune nu sunt mari, de oare ce cea mai mare parte se acoper din venitele vamale.

Baza aceasta e foarte nesigură, deși în anul trecut s'a arătat o urcare de zece milioane. Dar ușor se poate întâmpla, ca până la 1917 sub influința evenimentelor din America să se

animalice, până când noi avem tot interesul să ne creștem o tinerime sdravănă, care să aibă tăria să pună zăgaz animalului din noi — și din prejurul nostru. Pentru ce o fac asta? Fiindcă lucrurile de nimic sunt totdeauna cele mai comune: cine se adresează animalului din om, câștigă mai ușor pe cei mai mulți cetitori, iar cine vinde cele mai multe broșuri, face gheșeftul cel mai bun.

Asta trebuie să le-o recunoști: se pricep să facă gheșefturi domnii autori și editori, gheșefturi minunate cu lăpădăturile lor. E dovedit că poporul nostru i-se iau pe calea asta milioane din buzunar. Unul singur din domnii ăștia, care își dă aiere atât de bucuroși înaintea voastră și a copiilor voștri, că este „un prietin al poporului“, a adunat într'un singur an cu cărțile lui rele 2 milioane și jumătate din banii și pe urma creerilor îmbolnăviți a copiilor voștri. La urma urmelor mai e și scandalos de scumpă marfa asta proastă, care se preface că e ieftină, minune mare. Pentru aceiași bani, cari vi-i ademenesc vouă și copiilor voștri, ați putea căpăta ce-i mai bun și mai îmbucurător pentru cetit. Cărți, cari le ții, de cari nu ți-ai stricat stomacul după ce le-ai înghițit, flămând, de două-trei ori, cărți cari le pui în dulap, unde se adună cu altele, cu timpul, de formează o bibliotecă de o valoare mare, ca la oricare bogătan...

...Ar trebui să fiți mult prea mândri, decât să vă lăsați purtați de nas de negustori fără de suflet, cari vreau să se folosească de neștiința voastră, ca să vă frece sub nas lucruri slabe și cari vă răd apoi, când sunt singuri.

introducă o nouă mare unitate vamală în centrul Europei și atunci trebuie să ne îngrijim de sporirea venitelor noastre interne. Aceasta numai prin urcarea dărilor și competențelor se poate face, conform programului ministrului de finanțe.

Se vor urca taxele de moștenire. Dările directe nu pot fi urcate, deoarece publicul unguresc retace veniturile. Așadar numai o urcare a dărei de spirt ar putea fi posibilă.

Roagă primirea budgetului. (Aplauze și ovații în dreapta).

Pajzs Gyula (kossuthist): Nu primește proiectul, deoarece budgetul e o chestie de încredere.

Din cauza militarismului proiectul foarte puțin îngrijește de cerințele culturale. (Aprobări în stânga).

La urcarea cheltuelilor militare trebuie să se țină cont de puterea țării la suportarea cheltuelilor.

Urcarea dărei pe vin ușor poate nimici producția de struguri, cum s'a întâmplat aceasta și în Franța.

A mai vorbit și deputatul Szabó István, în contra proiectului.

CORRESPONDENȚE DIN ȚARĂ

Jubileul „Economului” din Cluj

Azi și-a serbat institutul de credit și economii „Economul” din Cluj, jubileul de 25 ani, cu ocaziunea adunării generale a 25-a dela înființarea sa. Acest jubileu e de o însemnătate, economică și culturală în viața noastră românească din Ardeal, e de o importanță cu mult mai mare decât cum s'ar părea la prima privire. Institutul „Economul” în viața sa de 25 ani, a dus în mijlocul nostru rolul de conducător în toate manifestările noastre culturale, economice, ba chiar și politice. A înșira într'un raport scurt, meritele institutului din acest timp, s'ar extinde peste cadrele unui articol de ziar, cade aceasta în competența unui raport detaliat, care cu drept l-am fi așteptat, să ni-l prezinte direcțiunea din prielejul acesta însemnat.

Noi, cari vorbim acum cu voi, nu ne ținem nici mai buni, nici mai eleganți, nici mai cuminți, decât sunteți voi, și nici nu ne conduce vre-un interes bănesc ori de partid. Societatea noastră nu vrea profituri, fiindcă nu face nici un gheșeft... Tinerimea și viitorul ei ne zace la inimă *tuturora*, întocmai cum vă zace vouă. În urma îndeletnicirilor noastre suntem chemați să vă informăm mai bine asupra lucrurilor ăstora, decât sunteți voi în stare, după cum sunteți și voi mai bine informați în treburile voastre, de cum suntem noi. De aceea avem dreptul să vă vorbim cu inima împăcată. De aceea vă *prevenim*, pe voi și familia voastră, asupra acestor cărți rele ca de un *venin* sufletesc. Legați-vă cu noi ....ca să aduceți, în locul iritărilor proaste și a beției de cuvinte, o bucurie tămăduitoare, nutritivă și înțăritoare în toate căsniciile noastre. *Ca să fie putere pentru adevărata cultură*, după vechiul nostru proverb, („cultura, înțelepciunea e putere”) — și ca să ne aducă totodată și fericirea.

De aceea: apărați-vă copiii de cărțile proaste! Luptați-vă împotriva lor, ori unde le aflați, trimiteți-vă copiii mai bine în natură, să se invioreze, când citesc pe capete prostiile alea și le cumpărați lucruri *bune* de cetit, dacă vreau să cetească, lucruri bune, cari nu sunt mai scumpe, ci mai ieftine, decât veninul sufletesc!

...Ce va fi zis cunoscuta mea, primind apelul acesta?

În câteva cuvinte dorim, a arăta activitatea multilaterală, prin care institutul „Economul” și-a meritat rolul de a fi fondatorul și sprijinitorul cel mai mare al fiecărei mișcări sociale, culturale și economice dela noi.

Nu e de lipsă să spun numai, că în cea mai mare parte contribuie la susținerea mesei academice „dr. Aurel Mureșanu”. Contribuie de ani de-a rândul la susținerea școlii populare gr.-cat. române din loc anual cu 2200 cor. A luat parte activă și a contribuit sume considerabile, la despărțământul — Cluj, al Asociațiunii pentru cultura și literatura poporului român. S'a nizuit a scoate țărănimea noastră din jurul Clujului, — și prin înființarea filialelor și a societăților sistem „Reifeisen” din jururile cele mai depărtate — din ghiarele cămătarilor străini. A pus bază la fondul pentru zidirea unei biserici gr. cat. în Cluj.

A sprijinit tinerimea română din Cluj, în toate mișcările sale naționale-culturale. Nu pot înșira încă în cadrele înguste ale unui articol de ziar, toate năzuințele și succesele cari le are Economul, în toate mișcările noastre culturale și economice — dar sunt convins, că meritele acestea i-le recunosc toți aceia, cari se ocupă în câtva cu activitatea noastră economică-culturală, — ba chiar și contrarii de interes ai Economului. În istoria dezvoltării noastre culturale și economice din timpul din urmă Economul la tot cazul va fi înșirat la loc de frunte.

A 25-ea adunare generală-jubilară, — ținută azi, a decurs de tot liniștit, — și s'au luat hotărârile de mare însemnătate, — cari ținesc a transpune activitatea institutului pe un teren mai vast.

A prezidat d. Eugen Bianu mare proprietar, — președintele direcțiunii, — au fost de față toți membrii din direcțiune, și 70 acționari, — cari au reprezentat 1400 acțiuni.

D. președinte în discursul de deschidere, a amintit evenimentul anunțat, că institutul și-a ajuns floarea vieții sale — etatea de 25 ani — în o înflorire, care are în sine cele mai bune nădejdi pentru viitor, — relevează meritul fondatorilor, — cari au avut de scop deslegarea țărănilor noștri de sub greutatea cămătarilor străini și ajutorarea dezvoltării economice a țărănilor români. Institutul și-a ajuns scopul acesta, prin conducerea înțeleaptă lipsită de speculațiune.

A urmat raportul direcțiunii, din care se vede baza solidă pe care e pusă conducerea institutului. Increderea de care se bucură institutul se vede din suma depunerilor, care trece peste suma de milioane coroane. Fondurile filantropice și culturale ale institutului trec peste suma de 14 mii coroane.

Adunarea generală a decis a împărți din venitul curat de 70000 coroane, 10% pentru scopuri filantropice, iar restul pentru acționari și diferite fonduri de rezervă.

A decis mai departe, pentru comemorarea jubileului de 25 ani al institutului, de a acorda o dotațiune anuală cu 5% din cuota filantropică în favorul fondului — numit jubilar — pentru zidirea bisericii gr.-cat. din Cluj, până când contribuțiile viitoare vor atinge cifra de 30.000 cor., din cari 5000 cor. vor fi a se efecta pentru planurile de zidire. A autorizat direcțiunea ca la adunarea viitoare generală să prezinte un proiect de modificare a statutelor, în senzul de a ridica capitalul social la suma de un milion coroane, și a introduce împrumutul cu scrisuri fonciare, și a determina între scopurile institutului și rezolvirea problemelor agrare. Prin rezolvirea acestei hotărâri „Economul” se va ridica în locul al doilea după institutul de credit „Albina” din Sibiu.

S'au ales doi membri noi în direcțiune, d. Eugen Bianu, mare proprietar, și d-nul dr. Amos Frâncu, avocat, directorul institutului. A reales cu aclamațiune pe membrii sortați: d. Ladislau

Pop, asesor la sedria orfanală în penziune, și pe d. dr. Coriolan Pop, directorul exec. la „Biho-reana”. S'a exprimat mulțumită protocolară fostului președinte, Reverendisimului domn dr. Izidor Marcu, canonic mitropolitan, pentru zelul neobosit cu care a luat parte în conducerea institutului. După ce s'a ales comisiunea de supraveghiere pe un nou period de 3 ani, și cu aceasta s'a terminat adunarea generală-jubilară.

După adunare la orele 1 s'au intrunit toți acționarii la masă comună, în otelul „New-York”. În decursul mesei s'au ținut mai multe toaste. Șirul toastelor le-a deschis d. președinte Bianu, și a ridicat poculul pentru acționarii institutului. D. protopop al Ludoșului Solomon amintește meritul fondatorilor, al direcțiunii, dar mai ales a directorului executiv și al funcționarilor, că institutul a ajuns la înflorirea de azi e meritul conducătorilor.

A urmat între aplauze generale vorbirea d-lui director executiv al „Economului” dr. Amos Frâncu. D. Frâncu amintește, că Economul dela inițiativa lui a fost pus sub aripile ocrotitoare ale bisericii, care ne-a păstrat între împrejurările cele vitrege, dulcea noastră limbă. Alipirea față de biserică și neam, dezvoltarea culturală-economică a țărănilor români, lipsa de șarlatanie a fost programul „Economului”.

Prin economie sănătoasă și cultură adevărată ne vom forma viitorul, — biserica și școala în solidaritate cu economia sănătoasă vor susține naționalitatea poporului nostru.

D. canonic dr. Isidor Marcu, salută cu drag programul rostit de d. Frâncu, care ar trebui să și-l pună de program toate băncile noastre.

D. dr. Elie Daianu, arată, că „Economul” nu urmărește speculațiuni financiare, ci are țăntă națională generală. Noi Români formăm o republică sufletească, forțele etice și etnice le unim cu economia, — și economia o armonizăm cu cerințele spirituale.

În fine d. dr. Victor Poruțiu, dorește unire principiilor sociale-politice, cari azi (mai ales în Cluj), s'ar părea cam divergente.

Cu aceasta s'a finit jubileul „Economului”.
c.

CRONICA EXTERNĂ

Rudiența regelui Ferdinand la împăratul Francisc Iosif

De doi ani și jumătate, de când Ferdinand s'a proclamat rege, a făcut patru vizite oficiale: la St.-Petersburg, Constantinopol, Paris și Londra, dar la Viena a evitat să se ducă. În unele sfere diplomatice se spunea, că motivul ar fi fost intransigența guvernului austro-ungar în politica externă a cărei dogmă este statu-quo în Balcani.

Bulgariilor, care ar vrea să se întinză în Macedonia, nu îi convine întregitatea Turciei, și astfel regele Ferdinand, a trebuit să evite de a se întâlni cu suveranul habsburg. Situațiunea aceasta apăsa însă greu asupra sufletului regelui Ferdinand, care a servit în armata austriacă și s'a uitat totdeauna cu venerațiune la bătrânul monarh. Diplomat, consumat cum este, deși politica țării sale e diametralmente opusă Austro-Ungariei, totuși și-a găsit un mijloc pentru a se întâlni cu fostul său suveran, fără a angaja politica Bulgariei. Zilele trecute împlinind 50 de ani dela nașterea sa, s'a dus la Viena, unde e stabilit fratele său prințul Filip din Sax-Koburg-Gotha.

Bătrânul monarh l'a felicitat pe fostul său ostaș, iar acesta nu se putea să nu se ducă să-i mulțumească lui Francisc Iosif, pentru onoarea ce i sa făcut. Astfel într'o bună dimineață, a zilei de 5 Martie st. n. aruncându-se în automobil s'a dus la Schönbrunn, unde s'a prezentat suveranului austro-ungar în civil, cu un buchet de modeste

MAGAZIN IEFTIN
MAUTNER R.

➔ **ieftinătate generală surprinzătoare.**

Cumpărând o cantitate mai mare de mărfuri am ocaziune a pune la dispoziția Onor. public, cu prețuri uimitor de scăzute: pânzeturii, canafas (pânză lustrasă), delin de spălat, delin francez, Batist de mătase, zephir englez, albituri, șervete, fețe de masă, covoare, perdele, acoperitoare de pat, etc., orice obiecte din acest resort. Mulțime de stoffe și costume engleze cu jumătate de preț se capătă la magazinul ieftin al lui

MAUTNER R., Arad, str. Hunyadi Nr. 1. — Prăvălia e deschisă a. m. dela 8—12, p. m. dela 1¹/₂—7 ore.

viorele la butoniera redingotei. Împăratul l'a primit în sala verde, culoarea speranței, și audiența a durat aproape o oră.

La despărțire, Împăratul l'a petrecut pe Ferdinand până la ușa întâia a salonului.

Audiența aceasta e considerată la Viena ca o pregătire pentru vizita oficială în calitate de rege bulgar a lui Ferdinand. Când se va întâmpla aceasta, Ferdinand va da o probă neîndoie-nică, că a coordonat politica țării sale de adopțiune cu interesele politice ale Europei centrale, și chiar cu ale Rusiei, care de asemenea ține la statu-quo în Balcani.

Ziarele austriace luând notă de durata audienței (50 de minute) și de calitatea interlocutorilor, îi atribuesc o însemnătate politică deosebită, și cred, că s'a discutat și politică. În special „N. Fr. Presse“ e de părerea, că s'a atins și chestiunea conflictului de presă ivit între presa bulgară și română, când s'a lătit vestea, despre nefundata convențiune militară turco-română.

Statele-Unite și Mexico

Prezidentul Taft al Statelor-Unite a mers în persoană la granița Mexicoului, ca să vadă starea lucrului la fața locului. După ultimele telegrame situația nu este prea iminentă. Scopul mobilizării ar fi asigurarea neutralității în Texas și împiedicarea formării unui regim contrar celui republican.

Criza situației se aduce în legătură cu etatea înaintată a prezidentului Diaz, care acum e de 81 ani. Se zice, că între Statele-Unite și Mexico ar exista o înțelegere în privința aceasta. Prin urmare nu este exclus, ca trupele americane să intre în Mexico la caz de lipsă, și se aperse forma de azi a republicei.

E interesant, că ministrul de finanțe al Mexicului, care petrece de prezent în New-York nu știe nimic despre aceasta pretinsă înțelegere între Taft și Diaz. El a declarat următoarele referitor la aceasta: Constituția Mexicului nu permite oficianților statului să chieame într'ajutor armată străină fără a avea pentru aceasta autorizația senatului. Guvernul mexican nu va permite nici când un astfel de amestec. În Statele-Unite se interpretează astfel această declarație, că o eventuală intrare a trupelor în Mexico ar fi primită cu sânge rău.

Prezidentul Taft e de părere, că o intrare a trupelor e inevitabilă la caz, că prin moartea sau răsturnarea prezidentului Diaz ar izbucni anarhia.

Cu toate acestea are nădejdea, că nu va ajunge lucrul până la acel grad, ca să fie de lipsă un astfel de pas. Presa americană militează pentru apărarea cu orice preț a intereselor Statelor-Unite.

Germania despre care se zicea, că va interveni în acest conflict, îndată-ce s'ar primejdui viața și averea supușilor germani, nu are până în prezent nici un motiv încă de a se amesteca. Dacă în unele localități și porturi s'ar ivi tulburări, cari ar primejdui pe cetățenii germani, iar puterile străine nu i-ar putea apăra îndeajuns, atunci Germania va avea să se gândească, dacă trebuie să se folosească de dreptul Statelor-Unite și va trimite ori ba vase de războiu acolo. Dar acest moment este foarte îndepărtat și fără îndoială Germania nu se aruncă într'o acțiune atât de gravă în mod neprecugetat.

DIN ROMÂNIA

Scrisori din București

Reluarea șezătorilor secției din București a Ligei culturale: conferința d-lui Madgearu — Altă conferință: „Drepturile fetei seduse“

Acum doi ani și jumătate, cu venirea comitetului actual în fruntea secției din București a Ligei Culturale, se luase frumoasa măsură — devenită obicei — în primul an — de a se ține, săptămânal, niște șezători pentru membrii bucureșteni ai „Ligei“.

Deatunci se urmărea familiarizarea acelor Bucureșteni cari poartă interes unității noastre culturale — cu atâtea și atâtea chestiuni în legătură cu această problemă.

Vineri seara aceste legături au fost reluate în sala *Muntelui de pietate* cu o conferință a d-lui Virgil Madgearu despre evoluția industriei și meseriilor românești.

Într'o sistematică formă de idei și într'o formă îngrijită arată peripețiile luptei ce s'a dat în cursul vremii între meseriașul diletant al statului — conferențiarul îl numește semimeseriaș — și industria tot mai comercializată și mai capitalistă, alimentată de invazia muncii și capitalului străin și de trebuințele vremii.

Înainte era meseria de clacă; o rămasă și a comunismului primelor societăți, probabil. Dintre acei cari luau parte la claca lucrătorilor de clădire îmbrăcăminte etc. se formau semimeseriași. Boerimea, care din claca satelor trăia, a introdus claca și în industrie — și jupănele schimbau claca câmpului în clacă de tors de țesut și alte industrii casnice sau creșteau, cu aceasta, claca familiilor țărănești.

Semi-meseriași români au început apoi să fie serios concuși de străinii meseriași „de meserie“ — și un călător prusian dă un exemplu: lașii inundați de meseriași evrei, armeni etc. — iar Românii rămân cu meseriile cari satisfac necesitatea cea dintâi și cea mai elementară.

Politica protecționistă a guvernelor în ultimele decenii nu numai că n'a întărit industria și mica meserie românească în lupta, pe care o poartă cu industria tot mai organizată din orașe, ci dimpotrivă închizând lupta între granițele țării și sprijinind amândouă puterile, cari se găesc față în față, era inevitabil ca industria organizată capitalistă să iasă biruitoare. Ea a creat apoi industria la domiciliu, care de fapt numai industrie nu mai e, pentru că în cazul acesta meseriașul de orice fel nu lucrează pe socoteala lui, ci i-se dă materia prima și indicații berechet — croiala — iar el primește plata pe bucată. Întreprinzătorul, „marele industriaș“ modern e, în cele mai multe cazuri un capitalist, care cu banii lui cumpără aptitudini și marfă și... creiază industrie.

În fața acestor triste stări conferențiarul se întreabă dacă guvernele n'au datoria de a căuta o deslegare, o singură deslegare definitivă a problemei industriei românești.

După conferință, d-na Mihalescu, artistă la Teatrul Național, a recitat, într'un chip cu totul drăgălaș, două poezii de Haralamb Leca: „Par'că ea n'a fost ca mine!“ și „Biletul“.

Între conferințele, pe cari comitetul Ateneului le-a pus în iarna aceasta — ca de obicei — în mod gratuit la dispoziția publicului bucureștean e de remarcat cea de Joi seara.

E vorba de o conferință interesantă prin felul expunerii, dar interesantă într'o mare măsură prin subiectul ei: *Drepturile femeilor seduse*.

Conferențiarul pornește dela drama care a avut loc la berăria Durieu din București: studentul Alin Popescu, trăește ani de zile, având și un copil cu o tânără fată, croitoreasă, căreia îi face promisiuni și jurăminte de a o lua de soție.

După ce însă își ia doctoratul în medicină nu mai vrea să știe de femeia modestă, care fusese poate pentru el un sprijin... Și femeia des-nădăjduită îl împușcă.

Nu e interesant să se știe dacă Alin Popescu a murit — un corespondent când o știe și asta, știe prea multe — fiindcă chiar dacă a murit, Popești de acești se mai găesc pe toate potecile nu numai printre studenți. Chestia aceasta e o chestie, care rămâne ca o problemă, care își așteaptă rezolvarea. Ea rămâne și după procesul dramei dela Durieu și după conferința d-lui Comnen și după multe conferințe, pe care va avea să le asculte lumea civilizată.

Aceasta e o problemă care își așteaptă rezolvarea dela cultura masselor. Mila și simțul de dreptate se nasc din suferință — iar acel ce suferă, trebuie să-și cunoască dreptul său pentru ca să inspire respect celor cari nu știu ce e suferința.

Nu mila puterii de sus, ci cultura largă a masselor a impus în Austria, Norvegia, Anglia și Statele-Unite introducerea, în codul civil, a dreptului de căutare a paternității. Fiindcă, dacă se

poate ca justiția să acorde daune, spre pildă, unui negustor pentru că anumite amănunte fără importanța din contractul cu proprietarul nu sunt conforme cu realitatea, apoi cu atât mai mult o fată ademenită și părăsită are dreptul la o reparație materială.

Corespondent.

Somnabulul dela Pantelimon

Tânărul Alexandrescu a atras atenția și curiozitatea tuturor, prin fenomenele boalei lui, pe cari de vre-o trei ani și le manifestă prin diverse locuri.

După ce eșise din ospiciu din București, Alexandrescu a rătăcit prin orașele din provincie și ziarele au continuat să vorbească de acest somnambul, care a continuat să iasă noaptea și să umble, în nopțile senine, pe casele locuitorilor.

Acum câteva zile tânărul bolnav și-a făcut din nou apariția în Capitală și într'una din nopți s'a plimbat pe o casă din bulevardul Dinicu Golescu.

Eri noaptea Alexandrescu a eșit din nou pe la orele 11 și jumătate prin curtea gărei de Nord și însoțit de o femeie necunoscută a apucat pe strada Francmazonă, unde s'a cățarat pe stâlpi de telegraf și apoi s'a urcat pe acoperișul mai multor case.

Dându-se jos Alexandrescu a luat-o la fugă pe strada Francmazonă, în spre Cotroceni.

Ajungând la pod, somnambulul s'a desbrăcat și coborându-se pe malul Dâmboviței a intrat în apă, unde a stat timp de câteva minute.

Mahalagiii înspăimântați de noua apariție a lui Alexandrescu i-au urmărit mișcările în tot timpul, comentând în felurite chipuri boala nenorocitului tânăr.

După ce a eșit din apă, somnambulul s'a îmbrăcat și a dispărut fără a se ști unde.

Circumscripția 19, care a fost înștiințată a început cercetările însărcinând pe câțiva sergenți de stradă să urmărească toate mișcările somnambulului.

Fiul regelui Milan în București

De câteva zile a sosit în Capitală tânărul Milan Cristici, fiul natural al fostului rege al Serbiei, Milan Obrenovici.

Tânărul Cristici vine din Constantinopol, și după afirmațiile sale — n'ar fi trecut prin Serbia de teama unui atentat.

El a intrat în România prin Constanța, urmărit fiind de un om de încredere al dușmanilor săi din Serbia.

Aici în Capitală a fost luat sub protecțiunea câtorva oameni, către cari avea scrisori de recomandație, fiind păzit și de agenții siguranței generale.

Tânărul Cristici pleacă la Budapesta.

Acum câteva zile unele din ziarele bulgare arătau, că Milan Cristici ar fi comis mai multe escrocherii în Sofia și că e urmărit de poliție.

Se prea poate ca acuzațiunea aceasta să nu fie întemeiată și ea să fi urmărit numai scopul de a compromite pe cel astfel învinuit.

Biserica albaneză în București

În urma demersurilor episcopiei albaneze, Mitropolia a acordat comunității ortodoxe albaneze autorizația de a-și avea în Capitală un local propriu de rugăciuni, în care să se officieze serviciul divin în limba albaneză.

Cu modul acesta s'a realizat una din cele mai arzătoare dorințe ale Albanezilor.

În curând se va înălța în Capitală primul templu închinat cultului național albanez.

Vestea aceasta a stârnit un mare entuziasm în rândurile Albanezilor.

Litere — Arte — Științe

LA LUPTĂ

Stau înșeuși la scară talaifarii,
Svârlind pământ de sub copita lor;
Și sforă, nechează-aprinși de dor;
Să li s'arunce 'n spate ghinării.

Pe scări pustii, coboară 'n pas ușor:
Pinteni de argint, zale, icusarii;
Pe când în prag stau smirna caporalii,
Gândind cu drag la cei ce 'n luptă mor!...

Pornind la trap, se duc în zări stăpânii.
Apoi galop! Pe urmă 'n sbor. Ca vântul!
Se clatină pe urma lor pământul...

Dar iată că se 'ntorn din drum bătrânii,
Ne vrând să deie ochii cu sultanul,
...Uitaseră să 'ncingă iataganul.

Const. A. Giulescu.

Inceputurile limbei noastre literare

(SECOLUL AL XV-LEA)

Cele mai vechi tipărituri românești — Coresi și textele tipărite de el — Traduceri românești din Sf. scriptură înainte de Luther — Wycliffe și Huss — Hussitismul și roadele lui literare la noi

Într'una din notițele mele precedente am arătat, că noi, Ardeleni, am fost cei dintâi, cari am stăruit pentru unitatea limbei noastre literare și că stăruința aceasta întâiu s'a făcut în prefața Testamentului nou dela Belgrad la anul 1648.

În legătură cu chestiunea aceasta, socotesc, că va fi de interes să ne facem și întrebarea: Când? unde? cine? Între ce împrejurări a încercat mai întâiu să scrie românește la carte? Pe scurt: *Cari sunt începuturile limbei noastre literare?*

Până bine de curând se credea, că începătorul limbei scrise în carte la noi este diaconul *Coresi*, care în partea a II-a a veacului al XVI-lea (1561—1580) a tipărit în Brașov, cu cheltuiala unor mecenai Sași, o samă de cărți sacre și bisericești, cari constituie, fără îndoială, unele din cele mai vechi tipărituri românești.

Venind vorba de cele mai vechi cărți tipărite românește, trebuie să amintim aci, că prima carte românească s'a tipărit, cu cheltuiala magistrului săsesc din Sibiu, la anul 1544 în Sibiu și a fost un *Catechism* menit să răspândească între Români învățăturile lui Martin Luther. A fost o încercare izolată și a rămas fără continuare până la *Coresi*. Catechismul acesta este o traducere din limba germană, făcută probabil de un preot român din jurul Sibiului.

Coresi a tipărit în românește: *Evangheliarul*, *Tâlcul evangheliilor* și *Molitvenicul*, *Psaltirea* și *Evanghelia* cu învățătură (1561—1580).

Cu toate aceste nu la Sibiu și nu la Brașov s'a urzit începătura limbei noastre literare și mai cu samă: nu în secolul XVI!

Rămâne meritul neperitor al marelui nostru istoriograf-literar *Nicolae Iorga*, de-a fi dovedit, fără de orice îndoială, că începuturile limbei noastre literare sunt de-a se căuta în *Maramurăș*, în prima jumătate a veacului al XV-lea,* așa dar cel puțin cu 100 de ani înainte de catehismul din Sibiu și cu vr'o 120 de ani înainte de *Coresi*.

Încă mai de mult erau convinși filologii noștri, că nu *Coresi* era traducătorul acelor texte sacre în limba română, cari se găsesc în cărțile tipărite de el între 1561 și 1580 la Brașov. Pe de-o parte vastitatea materialului, pe de altă parte însușirile prea arhaice și particularitățile dialectale ale textelor lăsu să bănuim, că mai de demult, într'o altă parte a teritoriului locuit de Români, la tot cazul nu la Brașov și nu în Țara Românească (de unde venia *Coresi*) s'au tradus cele mai multe din acele cărți bisericești, pe cari *Coresi*, mai mult un meșter-tipograf, decât om de

* *N. Iorga*: Istoria literaturii religioase a Românilor până la 1688. — București, Socec, 1904.

litere, le-a tipărit numai cu puține corecturi, adaptări și complectări după textele vechi scrise cu mâna de alții înaintea lui.

Cine au fost dar acești vechi traducători ai scripturii la noi? Unde și când și mai cu samă cu a cui îndemnare s'au dedicat ei la această mare și grea lucrare?

„Cu a cui îndemnare?” iată întrebarea, care ne-a îndreptat pe calea să găsim cheia problemei.

Ca să înțelegem rostul acestei întrebări, trebuie să ținem samă de împrejurările acelor vremuri. Biserica romano-catolică nu a fost niciodată și nu este nici azi o biserică „națională”. Ea a ținut totdeauna cu o consecvență de fer la caracterul ei „universal”, „general” după cum arată și numele ei.

Dar — ceea ce poate că nu știu toți — nici biserica răsăritului nu a fost înainte de reformațiunea lui Luther așa de „națională”, după cum ni-s'ar părea astăzi. Caracterul ei general se afirmă în excludivitatea limbilor sacre, singure admise pentru păstrarea „cuvântului”. Astfel biserica romano-catolică ținând la limba latină, ca singura ei limbă sacră generală, iar biserica răsăritului admitând parte limba grecească, parte limba paleoslavă ca singurele limbi sacre, în cari se putea păstra și rosti cuvântul lui Dumnezeu al Sfintei scripturi, — nici una nici alta nu admitea traducerea scripturii în alte limbi, considerând așa ceva ca un fel de profanare a ei.

Marele reformator Luther a trebuit să se rupă de biserica catolică, pentruca să ducă la biruință reforma sa bisericească, a cărei teză fundamentală era între altele tocmai: *traducerea scripturii în limbile vii ale popoarelor*, ca astfel isvorul viii al credinții creștine să se deschidă pentru toate sufletele însetate de adevăr. „Ca să înțeleagă toți” era lozincă reformațiunii lui Luther, cum se accentuează aceasta și în predosloviile cărților lui *Coresi*.

Că acest îndemn al *tipăriturilor românești* săvârșite de *Coresi* a venit direct dela reformații lutherani (Sașii din Brașov) o știm din chiar acele cărți *Coresiane*.

Fără un astfel de îndemn puternic din afară nu i-ar fi trăsnet prin cap nici unui preot românesc, simplu, naiv, orbește supus legilor și obiceiurilor bisericești sale strămoșești, cum au trebuit să fie toți preoții noștri pe atunci, — să facă așa una ne mai făcută: ca să profaneze scriptura prin încercarea sa nelegiuită de a o traduce în limba vulgară românească!

Considerații linguistice serioase ne indicau însă o vechime de cel puțin peste un secol înainte lui *Coresi* pentru limba celor mai multe texte *Coresiane*. Așadar ele ne îndreptau la vremuri, cari au premers lui Luther și reformațiunii sale.

De unde să fi venit acest puternic îndemn extern la noi încă înainte de Luther?

Iată-ne ajunși la cheia problemei, pe care ne-a dat-o în mâni d. Nic. Iorga în opul său suscit.

În cele următoare vom resuma din acest op de însemnătate epocală rezultatul constatărilor d-lui Iorga.

Mișcarea de reformă în biserica apuseană nu a fost inițiată de Luther la începutul secolului al XVI-lea. Reformațiunea lui Luther și-a avut martirii săi înaintemergători, al căror sânge a hrănit solul, din care a avut să răsară arborele vigoros al reformațiunii, fără ca biserica domnitoare să-i mai poată pune stavilă.

Încă în secolul al XIV. se ridicase în Anglia îndepărtată un preot învățat: *Ioan Wycliffe* (1324—1384), profesor la universitatea din Oxford, care învăța, că mai pre sus de orice învățătură și legiuire bisericească este însuși cuvântul lui Dumnezeu transmis nouă în sf. Scriptură. Față de acest cuvânt al Scripturii trebuie să dispară tot ce zice preoțimea, orice tâlcuire sau comentariu omenesc. Tot ce nu este în sf. Scriptură, zice *Wycliffe*, este orânduiala *omenească*, pe care avem s'o primim sau s'o respingem, după bunul nostru plac.

Biserica catolică l-a urmărit cu asprime pe *Wycliffe* pentru învățăturile sale revoluționare și chiar după moarte, el nu a fost lăsat în pace. Conciliul general dela Constanza a decretat, ca osămintele lui să se exhumeze și să se ardă pe rug, ceea ce la anul 1427 s'a și făcut.

(Va urma).

V. Gilu.

Limba românească

Din cuvântările fruntașilor neamului, dela adunarea însuflețită ce avu loc dăunăzi la Arad, pentru apărarea drepturilor noastre la limba ce o vorbim, reese limpede adevărul, că limba este viața însăși a unei națiuni.

Odată recunoscut acest adevăr, ar trebui să-l consfințim într'o dogmă călăuzitoare, a tuturor pornirilor, năzuințelor și zvâcnirilor vieții noastre. Cultul limbei românești, să ne fie preocuparea cea mai sfântă; în cultul acesta să ne concentrăm orice tresărire, orice fior, orice avânt a ființei.

S'o iubim, s'o vorbim, s'o îngrijim, dar să vorbim, să scriem o limbă românească curată: aceasta să ne fie unul din idealurile vieții.

În țară, ia tot mai mult, un avânt îmbucurător îngrijirea limbei. De când a răsunit strigătul de desnădejde al lui Eliade, părintele literaturii noastre: „vorbiți, scrieți românește pentru Dumnezeu!”, scriitorii au prins a-i da din ce în ce mai multă luare aminte. Poeții s'au cufundat în sufletul poporului pentru a-i scoate la lumină mărgăritarele cugetării și frumusețea graiului, prozatorii o curăță neîncetat, o fețuesc ca pe un juvaer scump.

Și totuși limba românească n'a ajuns la idealul, cum ar trebui să fie vorbită și scrisă. Limbajul din saloane, din administrațiile civile, militare și juridice împetriștat cu franțuzisme împiedică limpezirea desăvârșită a graiului. Și dintre scriitorii fiind încă puțini, cari își îmbracă gândurile în haina poetică a limbei curate românești, și azi ni-e plină limba de cuvinte streine.

Nici cu privire la scrisul limbei nu-i încă o înțelegere deplină. Deși Academia a întocmit o ortografie fonetică, fiecare scriitor își are o ortografie proprie și — după inspirația momentului. Și unificarea în felul nostru de a scri, ar trebui să fie mai presus de micile noastre personalități: originalități.

Limpezimea fiind podoaba limbei, ar trebui să o îngrijim cu mai multă dragoste.

Dintre toate ținuturile locuite de Români, totuși în România se vorbește mai frumos românește, pământul libertăților fiind mai prielnic tuturor avânturilor și desvoltărilor firești.

Românii de pretutindeni ar trebui să tindă deci să-și însușească această limbă frumoasă, bogată în îmlădieri și curgătoare, lină ca un părau de munte.

Factorii de căpetenie ai cultivării limbei, sunt firește presa și școala.

În presa din ținuturile de sub coroana Sf. Stefan, se face vădit un progres în

această privință, decând colaborează la ziare și scriitori din țară. Dar e tot prea puțin. Secretarul unui ziar, cel chemat a plivi barbarismele din limbă, ar trebui să fie un scriitor de seamă, bine versat în frumusețea limbii noastre.

Școala?... Cât mai lasă de dorit, e dovadă limba greoaie, ce se vorbește peste tot dela Murăș până la poalele Carpaților, cari ne despărțesc de Românii liberi și subjugăți.

Și mai cu seamă în școlile de fete, ar trebui dată o grijă deosebită graiului, mama fiind sentinela limbii românești.

Școala de fete ce se proiectează acum în Arad, să-și întocmească deci programul astfel, încât cultul limbii românești să aibă un loc de frunte într'ansa. (Profesoarele chemate a funcționa la acea școală, ar fi bine să fie trimise pentru un an, doi, la vre-o școală din România pentru a-și însuși temeinic limba românească.)

Școala nouă în general ar trebui să-și înceapă munca rodnică cu un program nou. (Felul, cum ar fi bine să se alcătuiască acest nou program, îmi va fi preocuparea cu alt prilej.)

Cu înaintarea pe calea progresului, programul școlar ăă fie lărgit după spiritul vremii, care-i în plină evoluție.

Femea trebuie înarmată cu înalte însușiri, ca să-și priceapă bine menirea de a îndruma pașii copiilor, de a lumina cu înțelepciunea credinței sufletul: chintesenta inteligenței.

Limba înainte de toate să fie însă lăzina în școala nouă, căci atâta trăiește o națiune cât îi trăiește limba.

Neli Cornea.

ECONOMIE — INDUSTRIE — COMERT

Mutualitatea sau societățile de ajutor reciproc în Ungaria

de dr. P. Cioban

În nrii 44 și 45 ai „Tribunei“ publică d. dr. I. Răducan resumatul prea frumoasei și interesante sale conferințe ținută la 23 Februarie a. c. în Ateneul din București despre „Mutualitatea în România“.

Cetind acest studiu despre mutualitate, pe care d-sa o numește „un principiu fundamental al vieții“ și știind cari sunt adevăratele principii pe cari trebuie să fie bazate societățile de ajutor reciproc, involuntar m'am gândit la stările noastre economice-sociale, între cari trăiește țaranul și meseriașul român.

M'am gândit la activitatea celor două societăți de asigurare dela noi, la „Kölcsonös segélyező Egyesület“ și la „Eszéki kölcsönös segélyező Szövetkezet“ cari de un timp încoaci au năvălit formal asupra elementului românesc mai ales în comitatul Timișului.

Activitatea acestor societăți este lipsită de orice parte ideală, nu este izvorită din simțământul uman al ajutorului reciproc, și astfel pe drumul curat al vieții țaranului român nu au ce căuta.

Ambele sunt bazate pe interesele întemeietorilor mai mult decât pe principiile de reciprocitate și umanitate și în această activitate a lor sunt ajutate de credulitatea și neorientarea bietului țaran, de a cărui soartă puținii se interesează, și prin promisiuni seducătoare îi acuirează de membri.

Ca să poată câștiga clientela română, așează câte un Român în vre-un post, angajază de acuratori pe preoți și învățători din comunele românești și astfel le succede a câștiga încrederea publicului românesc.

Ambele societăți sunt străine de interesele

noastre românești, toți cei dela conducere sunt streini și formează o conglomeratie de Sârbi, Jidani și Nemți.

Fiind ele în fond societăți de asigurare — și nu Reuniuni de ajutorare, cum se numiau până acum — abia acum în timpul din urmă, au atras cu activitatea lor atențiunea ministrului de comerț, care apoi le-a silit să depună cautiunea de 200,000 coroane stabilită de legea noastră comercială, căci la caz contrar înregistrarea firmei se va șterge dela tribunalul comercial competent.

Fiind direcțiunea societății „Kölcsonös Segélyező Szövetkezet“ compusă tot din oameni, cari toți la oaltă n'au putut da garanția cerută de lege în suma de 200,000 cor., era cât p'aci ca aceasta societate să dispară. Vine atunci însă într'ajutor „Albina“ din Sibiu și pune garanția de mai sus la tribunalul din Timișoara.

În urma acestei fapte se înregistrează firma din nou sub Nr. 15440/910 și direcțiunea se constituie în următorul clip: „Beleszlijin Illés gör. kel. szerb szentszéki ülnök, dr. Cosma Aurel ügyv. elnök, Róbert, Pilits Mladen mérnök, Wolf Mihály földbirtokos, ifj. Róser János földbirtokos, dr. Putnik Száva ügyv., Terziu György ügyvezető igazgató, Reisz Mihály földbirtokos și Ajváz S. Svetozár igazgató“.

Comitetul de supraveghiere se compune din: „Beitz Miklos nagykereskedő, Wolf János földbirtokos, Zimmermann József földbirtokos, Connerth Richard mérnök elnök, Bogdan Marko földbirtokos și Orendi Hommeuau Victor főszerkesztő“.

La o biată societate de ajutoare vedem înșirați 11 membri în direcțiune și 6 membri în comitetul de supraveghiere.

Tot așa stăm și cu cealaltă societate. cu „Esechiana“.

D. dr. A. Cosma, aud că acum de curând ar fi abzis din postul său de președinte, dar suma garantată de „Albina“ a rămas. Nu cunosc motivele, cari au determinat pe „Albina“ la această faptă, deci mă mărginesc a constata, că din punct de vedere românesc nu cam conglăsuște aceasta afacere cu interesele românești

Ș'apoi mai una! Nu cumva s'ar părea a-aceasta faptă de nefavorabilă intereselor noastre economice?

Până când banca de asigurare se tot studiază și se discută, până când „Solidaritatea“ decide înființarea „Fortunei“, în acelaș timp „Albina“ dă mână de ajutor unei societăți de asigurare cu totul străină, ca să ne acapareze elementul românesc, astfel că pe când vom avea o „Fortună“ nu vom avea public.

Alta este activitatea societăților de asigurare bazate pe ajutorul reciproc, și alta a înființândei societăți de asigurare — îmi va zice poate careva cititor! Forma este numai alta în care se face asigurarea, dar în fond asigurarea e aceeași, este răspunsul meu.

Conform §-lui 4 din statutele acestei societăți oricare om se poate convinge, că ramul principal este ramul asigurărilor pentru caz de moarte, în cadrul căruia se fac tot felul de asigurări de viață. Insuși ministerul de comerț a constatat, că afacerile acestor societăți sunt de aceeaș natură ca toate afacerile de asigurare al societăților pe acții și de aceea le-a silit să depună un fond de garanței de 200,000, la care este obligată oricare societate de asigurare pe acții.

Am ținut de lipsă să dau aceste date publicului românesc, ca să ne cunoaștem activitatea economică națională și de altă parte, ca marele public să fie în curat cu societățile de mutualitate ale noastre.

Iar conducătorii țărânilor noastre dela sate vor face bine pe viitor să fie cu rezervă față de activitatea acestor societăți, ca astfel să nu lăsăm publicul să se înstrăineze de instituțiunile noastre economice.

Timișoara, la 10 Martie 1911.

Comerțul exterior al României în anul 1909

De Constantin A. Giulescu

Statistica comerțului exterior al României, alcătuită de către Direcția Statisticii generale din ministerul de finanțe, și care a eșit de sub tipar zilele acestea, cuprinde trei părți distincte, și anume:

Partea I-a: Importul și exportul mărfurilor.

Partea II-a: Tranzit și întrepozite.

Partea III-a: Mișcarea porturilor.

Ne vom ocupa pe fiecare din aceste capitole, și pe cât va fi posibil, vom căuta să dăm o cât mai lămurită explicare a datelor conținute în tabelele care alcătuiesc această lucrare, privitoare la mișcarea comercială a Regatului român...

Comerțul general al României cu țările străine, este evaluat în anul 1909 la suma totală de 833,356.718 lei; adică cu o creștere de 39,867.368 lei față cu anul 1908, și cu un spor de 21,481.772 lei față cu media ultimilor cinci ani anteriori lui 1909.

Valoarea mărfurilor importate în anul 1909 au atins cifra de 368,300.099 lei. Ea, a descrescut cu 45,758.380 lei față cu anul 1908 și cu suma de 14,818.164 lei față cu media ultimilor cinci ani.

La export, valorile au atins în 1909 cifra de 465,056.619 lei. Ele au crescut cu 85,625.748 lei față cu anul 1908, și prezintă un spor de 36,299.936 lei față cu media pe cei din urmă cinci ani anteriori lui 1909.

Următorul tablou ne arată mai lămurit această scădere și urcare a valorii mărfurilor importate și exportate în cursul anului 1909, față cu anul 1908 și cu media ultimilor cinci ani.

1. Valoarea Comerțului general în 1909 a fost 833,356.718 Lei.

Valoarea Comerțului general în 1909 a fost 793,489.350 lei.

Media ultimilor cinci ani 811,874.946 lei.

2. Valoarea importului în 1909 368,300.089

1908 414,058.479

Media ultimilor cinci ani . . . 383,118.263

3. Valoarea Exportului în 1909 465,056.619

1908 379,430.871

Media ultimilor cinci ani . . . 488,756.683

Bilanțul comerțului exterior al României în anul 1908 s'a încheiat cu un pasiv de 34,627.608 lei; iar în anul 1909 se încheie cu un escedent în favoarea exportului de 96,756.520 lei.

Cifra cea mai ridicată a comerțului general al României s'a înregistrat în anul 1907 cu toate că recolta în acest an a fost slabă... Cum însă prețurile pe piețele streine au fost mari, cerealele cu proveniență din România au fost căutate, și exportul s'a făcut din stocul anului 1906.

Valoarea exportului României a fost în ultimii ani, neconținut mai mare decât a importului, afară de anul 1904, când bilanțul se încheie cu un pasiv de 49,999.274 lei, și de anul 1908 când pasivul atinge cifra de 34,627.608 lei.

Această scădere provine din cauză că recolta acelor ani a fost slabă, stocul din anii precedenți scăzut, și ca urmare valoarea exportului micșorată.

În anul 1909 valoarea exportului se ridică de odată cu un escedent de 85 625.748 lei. Această urcare, provine din aceea că în acest an, recolta cerealelor în Austro-Ungaria a fost cât se poate de slabă, și morile, mai ales cele din Ungaria, ne mai având grâu indigen pentru satisfacerea consumului, au fost nevoite să ceară ajutorul străinătății. Cum România i-a oferit cele mai mari avantagii și din pricina transportului, și a calității bune a grâului, a importat din România 404.077 tone, față de 6.555 tone importate în 1908.

Valoarea importului mărfurilor are tendință de micșorare din an în an, aceasta dela 1906, când a intrat în vigoare noul tarif protecționist. Așa, observând tabloul următor:

Valoarea importului mărfurilor în anul 1907 a fost: 422,114.126.

Valoarea importului mărfurilor în anul 1907 a fost: 430,519.116.

Valoarea importului mărfurilor în anul 1908 a fost: 414,058.479.

Valoarea importului mărfurilor în anul 1909 a fost: 368,300.099.

Comparând cifrele din acest tablou, vedem, că numai în 1907 prezintă un spor de 3.304.990 lei față cu 1906. Aceasta provine din cauza, că în acest an multe mărfuri au fost importate tot după vechiul tarif. Dela 1907 însă, valoarea importului descrește neconținut. Aceasta se explică din pricina, că consumația internă a fost satisfăcută din fabricile din țară, care în ultimii ani au luat un avânt îmbucurător. Și se speră, că

această descreștere se va menține și în anii următori, posteriori lui 1909...

Taxele percepute de către stat la importul mărfurilor, au fost mereu în creștere în ultimii șase ani, afară de anul 1909 când prezintă o scădere de 2,848.309 lei față cu anul 1908. Astfel:

Taxele percepute în anul 1909 au fost: 46,915.847.

Taxele percepute în anul 1908 au fost: 49,764.156.

Media ultimilor cinci ani a fost 37,988.348.

Descreștere de aproape trei milioane la taxele de import în anul 1909, față cu 1908 provine din cauză, că în acest an articolele de lux s'au importat în cantitate mică, și ca urmare scăderea acestor taxe. Comparând însă taxele percepute la import în anul 1909 cu media ultimilor cinci ani, vedem, că prezintă un spor de 8,927.499 lei.

Aceasta se explică din pricină, că în anul 1906, intrând în vigoare noul tarif protecționist, taxele de import au fost ridicate la articolele de lux și ca urmare creșterea taxelor percepute.

În numerile viitoare vom desvolta cele trei părți care alcătuiesc broșura comerțului exterior al României și în urmă vom arăta pe larg schimbul comercial dintre regatul României și monarhia Austro-Ungariei.

INFORMAȚIUNI

Arad, 13 Martie 1911.

De-ale noastre.

Reuniunea femeilor române din Arad și provincie și-a ținut adunarea generală ieri Duminecă în 27 Martie (12 Martie), după amiază la orele 5.

Regretăm, că nu suntem în stare a raporta nimic despre decursul și hotărârile acestei adunări generale, de-oarece ea a fost convocată în locuința privată a doamnei prezidente Letiția Oncu, unde nu am avut raportor.

Cu tot respectul, ce-l purtăm doamnei prezidente Letiția Oncu, îndrăznim a ne spune părerea, că nu este corect a se ține adunarea generală a unei reuniuni publice în locuință privată, căci adunările generale fiind publice, la acelea ar voi eventual să ieie parte lume mai multă, care, lucru foarte ușor de înțeles, nu poate să se îmbulzească în locuința privată a doamnei prezidente.

Corespondentul din Cluj al „independentei” din Arad se bocește amarnic, că noi nu ne-am putut prinde nici cu arcanul „corespondent” pentru Cluj, căci acolo toată lumea se închină „independentei” și nu este bărbat, afară de d. Emil Isac, care ar avea curajul să ne scrie și nouă. Ne simțim foarte înduioșați, că pe iscusitul corespondent îl doare atât de mult — capul nostru. Minciunița se învederează însă prin faptul, că ziarul nostru și până acum a publicat mai multe corespondențe din Cluj, ba chiar în numărul nostru de azi avem o corespondență de-acolo. Directorul ziarului nostru păstrează scrisorile mai multor distinși bărbați din Cluj, tineri și mai puțin tineri, cari și-au oferit „Românului” serviciile lor de corespondenți. Bine înțeles am ales numai unul. „Foarte tare” bănuim, că iscusitul corespondent al „independentei” este unul dintre cei refuzați de noi.

Rectificare. Ni se cere publicarea următoarei rectificări:

Onorată Redacțiune!

În Nr. 80 din 17 Februarie (2 Martie) 1911 al ziarului „Românul” sub titlul „Dela congregația Făgărașului”, a apărut o notiță, în care se afirmă, că subscrișii n'am participat la ședința extraordinară a congregației comitatului Făgăraș, ținută în 28 Februarie n. a. c., fiind ademeniți din partea „șefilor”.

Adevărul este, că n'am participat la amințita ședință a congregației, nu fiind ademeniți, ci respectând hotărârea adusă de membrii clubului comitatens român, întruniți la hotel „Paris” în aceeași zi, conform publicării în ziare.

Tot asemenea nu corespunde adevărului nici afirmațiunea publicată în diferite ziare, — „Gazeta Transilvaniei”, — „Tribuna” și „Foaia Poporului” că protopopul Borzea și soțul său Dr. Șenchea, la consfătuirea membrilor clubului comitatens român, s'au făcut „paprică” cercând să ademenească pe membrii congregației a participa la ședință.

Adevărul este, că protopopul Borzea, nici nu a fost prezent la consfătuire, iar dr. Șenchea, și-a spus părerea, calm și obiectiv, — că dânsul nu crede, că putem folosi cauzei naționale prin absentarea noastră demonstrativă, și că dânsul s'a angajat de mai înainte a apăra o cauză școlară, ce se pertractează în aceea ședință. — Atâta tot și s'a depărtat.

Și acum „Quod erat demonstrandum”? Penele din Făgăraș, cari scriu rapoartele la ziarurile românești sunt prea ascuțite și unele înțepă, altele zgărie. Arpașul-inferior, la 7 Martie 1911. — Cu deosebită stimă: Victor Vulcan, paroh român ortodox. Trandafir Dragomir, preot român ortodox.

Mangra, moderat, ori trădător? Nu avem să ne amestecăm în afacerile „Tribunei”, cari preocupă acum așa de mult toată lumea dela noi, fără orice deosebire. Dar fie-ne permis a cere o lămurire dela redacția acestui organ independent, ca dela cei mai competenți în materie...

În articolul „Meșterul de oglinzi” se spun multe, cari n'ar trebui să se spună, chiar și când ar fi adevărate, pe cum nu sunt. Un lucru însă nu se spune lămurit. Anume se zice:

„În biserică domnește sau corupțiune, sau birocrațism îngust și nepotism, pe când sute de școli se pierd. Și în vremea aceasta politica de maghiarizare face an de an, lună cu lună, chiar și cu zi progrese și cuceriri, iar în fund tabăra trădătorilor și moderatilor, Burzii și Mangrii, pândesc descompunerea partidului”.

Să ne lămurească „Tribuna” în care categorie pune pe părintele Mangra? Intre „trădători” ori „moderați”? Și în ce raport îl pune cu stările din biserică, pe cari le zugrăvește? Peste tot, după legăturile dintre părintele Mangra și „Tribuna”, am aștepta ca ea să analizeze și să aprecieze mai amănunțit „cazul”, ca să nu trebuie să o facă alții. („Unirea”).

Aviz. În Eszék și în Timișoara există câte o Asociațiune de ajutorare reciprocă, cea din Eszék având o filială și în Timișoara. Aceste Asociațiuni străine de poporul românesc atât în ceea ce privește organizațiunea cât și spiritul conducerii lor fac din motive de câștig material propagandă mare și între Români atât pe calea presei cât și pe căi private. Pentruca publicul românesc să nu se angajeze la aceste Asociațiuni, cari n'au nici în clin nici în mănecă cu interesele morale și materiale ale poporului românesc, fruntașii noștri români din Timișoara au decis înființarea unei mari Asociațiuni de asemenea natură cu scopul de a satisface tuturor dorințelor materiale și morale ale publicului românesc într'un mod mai sigur și mai culant de cât Asociațiunile amintite, despre ce avizând pe cei interesați, îi recercăm să se țină în rezervă pentru proiectata Asociațiune românească, a cărei înființare faptică are să urmeze cât de grabă. În afacerea aceasta orice informațiuni dă d. dr. Aurel Cosma, avocat în Timișoara.

Convocare. Toți membrii ordinari ai „Societății române ortodoxe jubilar-imperiale pentru zidirea unei biserici și înființarea unei comunități bisericești în Viena” sunt convocați la a IV-a adunare generală, a societății, care se va ține la Marți 28 l. c. la orele 8 seara în restaurantul „Zum grünen Tor” VIII Lerchenfelderstrasse, 14 cu următoarea Ordine de zi: 1. Cuvânt de deschidere; 2. Cetirea raportului anual; 3. Raportul comisiei de revizuire; 4. Votarea bugetului pe anul al V-lea administrativ; 5. Propuneri eventuale cf. §. 30 alin. 2 din statute; 6. Alegerea celor 3 membrii ordinari și a unui suplent în comitet cf. §. 18 din statute precum și alegerea comisiei de revizuire și a tribunalului de arbitri. Pentru comitet: Dr. Mihai A. Popovici, secretar. Al. Lupu, președinte.

Din patrie.

Creaturi de-ale lui Apponyi. Foile ungurești aduc vestea unui senzațional scandal ce s'a întâmplat ieri în ședința Societății de matematică și fizică din Budapesta. Docentele Universității Mihai Demeczky a făcut o dare de samă despre o descoperire științifică a d-sale în fața mai multor bărbați de știință. Terminându-și raportul cu o poliologie încărcată de osanele la adresa proprie, reclamând de dovadă și faptul că cea mai de frunte revistă științifică din Paris i-a publicat fără observațiuni, elaboratul în care desvoaltă însemnătatea acestei descoperiri, se ridică din auditor profesorul dela facultatea tehnică Iosif Kürschak dovedindu-i, că e un plagiator ordinar, fiind descoperirea sa identică cu formula lui Waring inventată înainte de asta cu 150 ani.

Acesta-i faptul. E natural să urmeze acum o droaie de declarații, în cari d. docent, numit de către maestrul ministru de instrucție Apponyi o să-și peticească reputația amarnic sdrențuită; asta însă nu o să altereze adevărul.

De altcum iată o declarație a dlui Demeczky:

„În legătură cu conferința ce o ținusem la ședința Societății de matematică în ziarurile „Az Est” și „A Nap” au apărut niște publicațiuni tendențioase, cari cuprind multe neadevăruri. În chestii de știință cercuiri științifice sunt chemate să se pronunțe etc...”

Par'că aici mai poate fi vorba de „știință”?!

Moarte subită. Comisiunea investigatoare încredințată cu ancheta administrației scandaloase din com. Hunedoarei a făcut azi investigațiune în oficiul protopretorial. Ancheta însă a început-o un incident tragic. Protopretorele Höchn Károly în decursul vorbirii sale, s'a prăbușit subit, a fost lovit de un atac de apoplexie și a succumbat înainte de a i-se putea da un ajutor medical.

Primejdia valahă. După fapte, ca cele din Geoagiul-de-jos, relevate de d. Todica, nu vă vine să zimbiți, iubiților cetitori, de următoarele văietări „cu lacrimi înfocate”, ce avocatul și deputatul dietal, dr. Fenyvesi Soma le trimbițează prin „Erdélyi Pénzügy” (Nr. 3/1911):

Astfel pe încetul proprietarii unguri din Ardeal ajung sub influența institutelor naționaliste. Imprumuturile acestora stăpânesc oamenii. Clasa de mijloc se organizează pe moșii cumpărate de ele, ori cu mijlocirea lor. Pe când noi progresăm și în afacerile noastre de colonizare cu iuțală de melc, institutele naționaliste rezolvă, din partea lor, chestia aceasta. Nu primejdia economică ne amenință deci din partea institutelor naționaliste, ci alta, mult mai mare. Slăbesc caracterul național (înțelege: maghiar) al Ardealului și de altfel slab, întărind naționalitățile și de altfel tari. În părțile ardelene aflăm astăzi în massă și moșii românești. „Și în adevăr, nu pot aduce exemplu mai dureros și mai strigător decât, că și pe moșia străveche, nobilă ungurească, situată la distanța abia de o oră dela Târgul-Murășului, capitala săcuiască, forța de achiziție și conservare de moșii a rassei ungurești o vestesc oamenii episcopiei române, din Blaș — în limba română”. (Es igazán nem tudok fájdalmasabb és kihívóbb példát felhozni, mint az, hogy Maros-Vásárhelytől a székely fővárostól alig egy órányi távolságban fekvő ősrégi magyar nemesi birtokon is a magyar faj birtokszerező és megtartó erejét, a balászfalvi román püspökség emberei hirdetik — román nyelven).

După oftări de aceste, nu putem să nu dorim celor de-o pănură cu Fenyvesi Soma:

Bucurați-vă și vă veseliți, când pe moșii nobile străvechi, forța rassei maghiare o vestesc oamenii Cahalului — în jargon! („Rev. Ec.”)

Dr. STEFAN TĂMĂȘDAN

medic univ. specialist în arta dentistică,

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

Ultime știri

„Frica de cătanie“. Am amintit în unul din numerile trecute, că s'a pornit o anchetă severă în contra feciorilor din Bacica, cari s'au supus la operațiuni periculoase, să scape din serviciul militar. În decursul acestei anchete s'a constatat, că abuzurile acestea continuă de mulți ani nu numai în Bacica, ci în toate comitatele dela sud. Până acum tocmai opt „operatori-mântuitori“ au fost arestați. Comună de comună au urmărit feciorii scăpați în felul acesta de miliție și la asentarea suplinitoare ce se va ține la Neoplanta, îi va înrola pe toți condamându-i totodată cu serviciu de 5 ani. Ancheta urmează înainte, că sunt încă multe de descoperit. Abuzurile au luat în decursul anilor proporții enorme.

Expoziție agronomică și industrială se va aranja în Lugoj la toamnă, în timpul dela 23 Septembrie până la 2 Octombrie a. c. Intre protectorii expoziției sunt și miniștrii Serényi și Hieronymi, iar între preșidenți de onoare aflăm și pe episcopii noștri dr. Vasile Hossu și dr. Miron Cristea.

Cursuri de pomicultură pentru preoți și învățători se țin în mai multe centre ale țării în anul curent. Anume în Budapesta la școala de grădinarie în timpul dela 1—6 Maiu a. c.; în Cluj la Academia de agricultură din 8—13 Maiu a. c. ambele aceste cursuri numai pentru preoți Mai departe în Keszthely dela 27 Martie; în Lőcse dela 1 Maiu; în Orosháza dela 6 Martie și în Turda dela 20 Aprilie a. c. Cursurile acestea durează câte 8 zile. Participanții primesc cheltuieli de călătorie și diete. Informațiuni mai deaproape dau direcțiunile institutelor, unde se țin cursurile.

Indemnăm pe preoții și învățătorii noștri să participe în număr cât mai mare la aceste instructive cursuri.

Ex-dictatorul Franco și complotul contra Republicii portugheze. Joan Franco, fostul dictator al Portugaliei — care, contrar telegramelor unora din agenții nu se află în America de Sud ci la Biarritz (Franța), — printr'o scrisoare adresată ziarului „Le Temps“, protestează împotriva știrilor tendențioase, după cari ar fi jucat și dânsul un rol preponderant în complotul contra regimului republican din țara sa și care a fost descoperit în Brasilia.

Franco afirmă, că persoane rău-voitoare abuzează de numele său, cu vădită intențiune de a-l compromite. Dela plecarea sa din Portugalia — adaugă dânsul — a rămas cu totul străin de ori-ce acțiune politică.

Contribuțiile Ungariei pentru scopuri politice sociale. Guvernul francez a făcut să apară zilele trecute o statistică plină de învățăminte asupra contribuțiilor fiecărui stat din Europa pentru scopuri social politice și a socotit cât vine aceasta pe cap de populație. E de observat, că suma, cu care contribuie statul ungar pentru asemenea scopuri e atât de neînsemnată încât cei ce au alcătuit statistica de mai sus, nici n'au indicat ridicola sumă a Ungariei. Un ziar maghiar însă a făcut cercetări și a constatat, că pe când Anglia pentru fiece locuitor cheltuiește anual 6 coroane pentru scopuri social politice, de igienă și pentru asigurări în caz de boale, accidente și bătrânețe, în Ungaria vine numai 6 fileri de locuitor pe an.

Iată și un resumat din statistică:
Anglia dă pe an 300 mil. fr. pentru scopuri social politice, ceea ce vine 6.45 procente din cheltuielile totale.

Elveția cheltuiește 6 mil. pe an, adică 4.00 procente din cheltuieli.

Franța 120 mil. adică 3.00 procente.

Germania 81 mil. adică 2.15.

Italia 21 mil. adică 0.94.

Austria 14.500.000 adică 0.53 procente.

Ungaria 1.336.000 adică 0.07 procente.

Nu e deci de mirare, că epidemiile de febră, holeră etc. etc. găsesc teren prielnic în Ungaria. — I. P.

Germania și Vaticanul. Cuvântarea cancelarului german rostită în chestia encyclicii Borromäens a stărnit la început în cercurile Vaticanului mare nemulțumire. Se vorbea de un răspuns al Vaticanului în chestia aceasta.

Raporturile incordate s'au îmblânzit însă în timpul din urmă prin acțiunea trimisului german pe lângă Curia papală. Se știe, că acțiunea lui a avut acel succes, că Vaticanul a luat la cunoștință interpretarea lui și a abzis de răspunsul ce intenționase.

Răscoala din Marocco. În urma dimensiunilor mari, ce a luat revoluția în Marocco, s'a răspândit vestea, că Franța va interveni. De fapt un consiliu ministerial a însărcinat pe ministrul de externe Cruppi să vină după un studiu serios al situației cu un raport în privința aceasta.

După știrile mai noi Cruppi n-a aflat situația din Marocco atât de critică, cum a fost prezentată în mod tendențios de străinătate.

Răsculații au fost învinși în mai multe locuri.

Cărți oprite. „Dreptatea“, ziarul fraților Aromâni din Salonic scrie: Dzlilele tricute, autoritatea avândului șabee di huriații di Clisna, dit căzalu Naselița pitricu aschere di încirclie hoara. S'acățară cărți compromițătoare; la Chiciu Hristu din comunitatea grăcească, aflară una poesie tu care lă si spune a grecii si s'scoală tra s'lia Macedonia, Epirul și Arbinșiilia. Aclo s' alavdă multu ș'volontarili ci ș' vearsă sândzile tri națiune tu munții ali Macedonia.

Chiciu Hristu fu dat la giudeț.

Corabia Lutine. În anul 1799 a naufragiat din cauza unei furtuni violente corabia Lutine, pe un banc de nisip lângă insula Vlieland în Zuiderzee, pe când transporta dela Londra la Hamburg 1389 drugi de aur și 278 drugi de argint, în valoare de peste 30 milioane franci. Cu repetate tentative s'au scos drugi în valoare de 2 milioane și jumătate.

O societate englezească se încearcă acum să scoată și restul. În acest scop s'a construit o corabie specială Lyons, cu pompe aspirante în stare să curețe câte 2200 tone de nisip pe oră. Cu aceasta se va lucra dintr'o parte, iar din altă parte se lucrează cu o altă pompă pusă pe o altă corabie, care are putere de a curăți câte 2580 tone de nisip pe oră, așa că resturile corabiei Lutine vor rămâne curățite de nisip și vor fi accesibile din toate părțile. E rolul scafandrilor apoi să scoată bogățiile ce se găsesc în acea corabie.

Revoluția în Paraguay. Din Buenos-Airies vine știrea, că mișcarea revoluționară se întinde în Paraguay. Revoluționarii au pus stăpânire pe câteva sate. S'a dat o luptă înverșunată, în care trupele guvernului au învins pe revoluționari; sunt numeroși morți și răniți.

Un cadavru neînbalsamat conservat timp de 16 ani. Populațiunea din Benevento, în Italia și împrejurimi se duce în massă în pelerinaj la mormântul episcopului Sado, mort în 1895 și al cărui cadavru, — desgropat acum spre a fi transferat într'o criptă a catedralei — a fost găsit perfect conservat în starea de acum 16 ani.

Poporul crede într'o minune cerească, cu atât mai mult, că defunctul prelat trecea drept un sfânt, atât prin curățenia vieții sale, cât și prin numeroasele acte de binefacere făcute.

Retragerea ministrului de externe al Turciei. Se asigură, că Rifaat-Pașa, ministrul de externe, va demisiona zilele acestea.

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL“.

MAMA

— de Ernst Zahn —

Traducere liberă, autorizată, de dr. Horia Petra-Petrescu
(Reproducerea interzisă de autor)

(9) — Urmare —

Ultimele cuvinte au fost înghițite de larma încăierării, care s'a pornit între cei doi bărbați. Tobias a apucat pe fiul-său. Iși ia toate puterile și-și mușcă buzele. „Nu ai să întri“, zice el printre dinți. Dar Gheorghe îl prinde, bătăran. Acum îl lasă și acum îl apucă. Cu o putere grozavă îl aruncă pe bătrânul tată peste masa cea grea. Trubul se lovește de masă sec. Tobias oftează. Stă amețit de jumătate pe masă, nu se poate scula, atât de tare s'a isbit. Gheorghe blastămă. Apoi se întoarce iarăși spre ușă.

Tocmai se isbește vîntul de miază zi de casă și un curent de undeva ridică flacăra lămpii de o lasă să se ridice pentru o clipă de asupra sticlei. Gheorghe cascade ochii mari! Mama se razimă de ușă! N'a văzut-o trecând dincolo, spre colțul, unde stă totdeauna pușca. Dar o ține în mână, da ține în mână pușca! Și cât e de mare, cât e de mare mama lui! Astea toate-i trec ca nește fulgere prin cap. Apoi ride. „Nu mă spariu așa curând“, ride el. „Pune pușca la o parte, măi!“ Deodată dă din mâni, face semn să pună pușca jos, ride mereu, dar tot face un pas

înapoi. Bătrîna duce pușca la umăr! o lipește de față! Cum — cum? Gheorghe se potolește deodată. Dă din nou cu mâinile. Deodată se aude o detunătură. Pereții se sguduie. Tobias își iese din amorțeală și se ridică-cu greutate de pe masă.

Gheorghe a căzut în ghenunchi și ridică brațul în semn de apărare spre mamă-sa. Dar Balbina se apropie de el. Fața ei e groznică la privit, gura, nasul, nici o svicnătură în ele, toate ca și când s'ar fi prefăcut într'un stan de piatră. Trăsăturile feții îi sunt albe, de-i stau sprîncenele și ochii ca cărbunele față cu ghiața. Numai părul îi este și mai alb.

— „Cum — cum — cum?“ geme cel lungit la pământ mereu.

Balbina vorbește în sfârșit: „Dela mine ai primit viața ta, măi, viața ta nevrednică! Eu vreau să fi-o și iau!“

Și ochește din nou, liniștit de tot, acum mai jos, la pieptul lui Gheorghe, care geme cu umărul împușcat și care încearcă zădarnic să se întoarcă într'altă parte. O putere grozavă zace în femeia asta bătrână și slabă. A fost stăpână peste copii, vrea să fie stăpână și acum peste el. Gîndul ăsta se naște în ea și crește în pieptul ei cu o putere fără seamăn. Apoi pușca a doua oară. Gheorghe, cade greu istovit.

Tobias, care trebuie să se țină de ușă, fiindcă-i tremură încă picioarele, mișcă din buze, ar vrea să vorbească și nu poate. Balbina însă nu se uită înapoi, razimă pușca în colț și ia cărpa neagră din cui, apoi iese din odaie, fără să zică

unde se duce, pleacă să-anunțe autoritățile de ce a făcut.

VI.

N'a vrut s'o creadă uimeni, nici vîntătorul, nici directorul de poliție și nici cei din Steg. Când au văzut, au trebuit să creadă. Pe Gheorghe l-au îngropat. Pe Balbina au dus-o la Altdorf și au judecat-o. Nu se putea altfel; săvârșise fapta. Osînda i-a fost blîndă. A căpătat un an de temniță și — toți sunt convinși de asta — peste o jumătate de an o vor lăsa să plece. Prea multe lucruri vorbesc pentru ea. Cîntea ei, vaza ei înaintea oamenilor, pe cealaltă parte toate vorbele rele, spuse pe seama băiatului ei, spusele lui Tobias, ale Lenei și ale vecinilor. Mai cu seamă spusele lui Tobias! Când a înaintat bătrînul înaintea judecării, cu barba lui albă, au căpătat judecătorii bătaie de inimă. Tobias stătea în fața lor cu pălăria în mână. „Pe Dumnezeu meu și pe toți sfinții — colindați ținuturile — cât de departe vreți — o femeie mai cinstită nu veți găsi“.

Nu era vorba asta lungă, și nici învățată pe de rost, și nici plină de dibăcie, Tobias însă și-o rostia din adîncul sufletului și îi se părea ca și când ar ridica cu cuvintele astea puține o lumânare și ar lumina cu ea drumul lung și drept, pe care l-a bătătorit Balbina în tovărășie cu dânsul. Lumina asupra unei vieți întregi. Judecătorii știau că a purtat o viață cinstită și vrednică de cînte. S-a petrecut ceea ce nu se petrece des, că au stat domnii, după ce au rostit

În prețuia unei revoluții sângeroase în Albania. Cercul diplomatic din Sofia, pe baza informațiilor controlate ce au, se arată foarte alarmate în ce privește situația în Albania.

Se așteaptă ca peste câteva săptămâni să izbucnească revoluția, care se va manifesta din capul locului prin atentate la viața ofițerilor și funcționarilor turci.

Un diplomat străin a declarat despre acțiunea de desarmare în Albania următoarele:

— *Turcii, prin raziile lor de anul trecut, și-au făcut un depozit de arme vechi, ce nu mai sunt bune la nimic, iar Albanezii au profitat de ocazie spre a-și procura arme moderne.*

Dacă Albanezii se agită pe cont propriu, ori sunt sprijiniți de vre-o putere străină — asta nu se poate încă preciza.

O ședință de 2 zile. Din Londra se anunță: În Camera comunelor ședința începută Vineri a durat până a doua zi dimineată.

La prânz, Camera a reluat ședința și a început discuțiunea bugetului suplimentar.

Date despre biserica ortodoxă din Rusia. Cetim în Nr. 1456 al revistei „Civiltă Cattolica” următoarele:

Biserica ortodoxă din Rusia, dimpreună cu exarhatul Georgiei, are 01,704,680 credincioși, 46,051,060 bărbați și 95,653,520 femei. Numărul nașterilor e de 2,775,973 feciori și 2,656,490 fete. Căsătoriile se urcă la 1,934,854. Morții ating cifra de 1,702,105 bărbați, și 1,567,236 femei (necuprinzând exarhatul Georgiei). Numărul divorțurilor e de 2,068. Celea 4 academii bisericești din Petersburg, Moscova, Kiew și Kazan, au 119 profesori 862 studenți și primesc dela stat 768,732 ruble subvenție. Seminarii rusești sunt 57, cu 57 de rectori și inspectori 180 de adjuncți. Acestea au 796 de profesori pentru studiile ordinare, și 102 pentru cele extraordinare: Numărul alumnilor e de 19,348. Guvernul și sinodul spesează pentru ele 4,315,964 de ruble. Pentru seminarul pregătesc 185 de școli bisericești 2000 de profesori și inspectori, pentru susținerea cărora trebuiesc anual 5,500,000 de ruble. Școale elementare bisericești cu 2 clase, sunt 615, cu 47,248 de alumi; iar celea numai cu o clasă 24,863, cu 9 14,221 alumi și 444,112 alumne. Școli primare pentru literatură și științe sunt 19,967 cu 389,790 de alumi, și 148,467 de alumne. Numărul profesorilor e de circa 50.000. Pentru aceste școli se spesează anual 17,000,000 ruble. Astfel raportează Procuratorul general al sfântului Sinod. Nici închipui nu ne puteam că învățământul rural din Rusia să fie atât de înăpoi! (Cultura creștină).

Ziarele „Allgemeine Zeitung” și „Tanin” despre declarațiile lui Sir Grey. „Norddeutsche Allgemeine Zeitung” scrie: Explicațiunile date de Sir E. Grey, în privința căii ferate a Bagdadului,

au produs cea mai favorabilă impresiune în cercurile guvernamentale de aci și arată calea pe care se poate pregăti și obține o înțelegere în chestiunea sporirii drepturilor vamale, precum și privitor la construcțiunea căii ferate dela Bagdad până la golf.

Ziarul „Tanin” critică declarațiunile lui Sir E. Grey asupra căii ferate a Bagdadului și asupra mărireii drepturilor vamale cu 4 la sută.

x Prăvălie nouă de ceasornice și juvaericele în edificiul școlii de fete din strada Weitzer János. Prețuri surprinzător de mici. Serviciu prompt. Repararea oroloagelor se face pe lângă garanție. Se roagă de sprijin binevoitor, pururea gata de serviciu, Vogel László orologier și giuvaergiu. Arad în edificiul școlii de fete din str. Weitzer János.

Redactor responsabil: Atanasiu Halmágian.

Loc deschis *)

Declar înainte de toate că nu am de împărțit nimic cu d. dr. Sever Ispravnic, avocat în Arad — nici în privința popularității d-sale din Curtici, nici referitor la onorul de-a reprezenta Otlaca în congregație. Deci să nu fiu rău înțeles!

În haita pornită împotriva d-lui Ioan Nicorescu, preot gr.-or. român din Curtici, clientul meu, după ce roata dreptății omenesci a trecut peste dânsul, — după alte acuze murdare, unde numitul client parte a fost absolvat, parte s'au sistat procedurile criminale în contra dânsului deja la procuratură, proto-procuratură, jude de instrucțiune, senat de acuză și tablă, a mai rămas încă acuza de defraudarea (?) alor 35 cor. 15 fileri.

În cauza aceasta a fost la judecătoria din Arad, Sâmbătă în 11 l. c. 1911 n. — pertractare.

În decursul predării apărării d-nul dr. Sever Ispravnic, fără de nici un motiv să întoarce cătră d. preot Ioan Nicorescu și în prezența tuturor personalităților oficiale, îi zice: „Ți-o spun aici în public, d-tale îți voi trage o palmă”.

Fiindcă afară de îndrumarea la ordine din partea judeului, d. Ioan Nicorescu, preot în reverendă — față de curajosul domn, nu își poate lua altă satisfacție, acest incident trist eu, ca avocatul numitului preot terfelit îl aduc la cunoștința publicului, pentru ca să se știe!

Distinsul autor al foiletonului „Fruntașul” — încă poate lua act.

Arad, la 12 Martie 1911 c. n.

Dr. Romul Veliciu, m. p.
advocat.

*) Pentru cele cuprinse în rubrica aceasta redacțiunea ia răspunderea asupra sa.

osânda asupra Balbinei și după ce au eșit din sala de pertractare, și Balbina, fiind dusă dintr'o altă odaie, în coridor pe dinaintea lor, că au stat fără să zică o vorbă, cu capetele descoperite, până ce a trecut femeia pe lângă ei.

Timpul trece. Trece și jumătatea de an a Balbinei. După asta o vor lăsa pe Bătrîna să plece, cum se vorbea de mai înainte. Fiindcă nu știe nici Tobias și nici Lena anume ceasul când o vor elibera, n'o întovărășește nimeni din Altdorf. Poate, că ea a vrut-o așa. Se duce pe jos dela Altdorf la Steg, în haină neagră, simplă, cum se purta ea întotdeauna, peste cap cu cărpa în colțuri, la braț cu un coș cu mărunțșuri de ale ei. Pășește tocmai așa ca mai înainte, cu mâinile vânoase încrucișate sub piept, cu pași largi, târîtori, neluând sama, ce se petrece în dreapta și în stînga drumului ei. Se întâlnește cu oameni — unii nu o cunosc, alții o cunosc. Vre-o câțiva din cei din urmă stau locului și privesc în urma ei. Ea bagă în samă cum tresare unul și altul când o vede și cum se uită lung la ea, cum își întoarce altul capul la o parte, ca să nu fie silit să-i dea binețe — obrazii ei scăzuți însă nu se înroșesc de loc. Nu-și bate capul Balbina cu oamenii. În jumătea asta de an de temniță s'a împăcat ea cu Dumnezeuul ei. S'a rugat mult și a avut des pe preot lângă dânsa. N'are nimic cu oamenii, nu vrea nimic dela ei, de aceea nici nu se sfiește de ei. Ajunge satul și trece prin el. Bagă ea de samă, că se lățește

vestea înaintea ei: Balbina s'a întors, dar nici că-și întoarce capul.

Când pășește în casa Andermatt e spre amiază și Lena stă în bucătărie și fierbe. O vede pe față, nu intră însă la ea, ci pleacă în odaie și dintr'asta în odăița din vecini, unde pune jos cărpa și coșul. Apoi se întoarce, ca și când ar fi venit tocmai acasă după o plimbare scurtă, dă mâna Lenei, care a băgat de samă venirea ei și care tremură sfioasă, strecurîndu-se în odaie cu fața palidă și-i zice: „Ce fierbi astăzi?”, nu așteaptă nici un răspuns, ci iese în bucătărie și începe să mestece cu lingura în tîgaia, pe care o lăsase fetița tocmai din mână. Așa intră ea în lucrul zilnic, ca și când nu l-ar fi părăsit nici o dată. Va fi recunoscut tremurul, sficiunea și zăpăceala nepoatei ei, dar trece peste toate cu o hotărîre ciudată, fără să rostească o vorbă și a-jută astfel fără să vrea și ei să treacă peste ele. Și cum ajută Lenei, așa ajută mai târziu și lui Tobias, bărbatului ei, când se întoarce nu peste mult dela muncă, mai tulburat, mai neputincios ca alte dată. I-se poate ceti de pe obraz, că l-au scos din cumpăt gândul, că are să-i vină în curînd nevasta acasă de pe drum.

Și când o vede fără de veste, îi svâcnesc buzele în barbă și i-se umplu ochii de lacrimi. Balbina atinge mâna lui cu o apucătură scurtă și rece a degetelor ei, cum salutase și pe Lena, îi ia pălăria și săcurea, pe cari le ține el în mână, după cum făcea și mai înainte când se întorcea el acasă și pleacă să aducă supă pe masă.

Toate le face, ca și când n'ar fi fost de loc

Frații Fischer

fabricanți de pânză de sârmă, de împletitură pentru gard, de site și de saltele de sârmă

Arad, str. József főherceg nr. 8.

Fabrica: str. Kossuth nr. 45. Telefon 557.

Recomandă în atențiunea binevoitoare Onor. public magazinul său bine asortat cu tot felul de obiecte de specialitate cu prețuri afară de orice concurență.

Preț-curent la dorință să trimită gratuit.

Cumpăr

sau dau în schimb pentru alte obiecte:

Recipise de amanet,
aur, argint zdrobit și bijuterii,

Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.
Arad, str. Weitzer János.
(Palatul Minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. Telefon 438.

Cele mai noi susceperi de
plăci pentru
gramofon:

Hulló falevél

din „Czigányszerelem” și din
„Balkáni herczegnő”

se capătă la

Koch Dániel

Arad, str. Deák-Ferencz.

Vis-à-vis de hotelul „Crucea albă”.

dusă. Chiar și în vorba dela masă. Tobias și Lena se așează lângă ea, ca mânați de o poruncă, iar ea vorbește despre lucrul câmpului, despre vreme, despre sănătate și de alte lucruri de soiul ăsta în felul ei de mai înainte, scurt și îndesat, fără de ocol... Numai de jumătatea de an, pe care a lăsat-o tocmai în urma ei și de ziua blăstămată, cu care a început, nu vorbește nimic.

Ziua sosirii ei se pierde în ziua următoare și aceasta în celelalte. Ceeace fusese eveniment, se preface în lucru de toate zilele. Tobias și Lena abia bagă de seamă cu câtă putere i-a dus Balbina pe lângă cele întâmplare și cum i-a adus iară în cursul zilnic, mușcându-și buzele. Tobias învie din nou. Supărarea îl înțeapă din când în când, nu-i vorbă, dar tihna, cu care simțește, că sunt iară la munca lor mâinile, cari au îngrijit de el ani îndelungați, tihna asta are o putere mare de tămăduială.

Lena își găsește mai greu calea peste amintirile cele rele și nu se poate stăpâni, o face fără să vrea, se uită mereu la bunică-sa dintr'o parte, minunându-se, cutremurându-se de un fior tainic, când se gândește, că a săvârșit-o ea cu mâna ei — a omorît un om. Balbina știe la ce gândește Lena, o știe și nu se mânie și nici nu se chinuiește din pricina asta, cel puțin nu o poate vedea nimeni.

(Va urma)

TIPOGRAFIA DIECEZANĂ

ARAD, STR. BATHYÁNYI 2.

Asortată fiind cu cel mai
variu și mai modern ma-
terial pentru lucrări ce
ating arta tipografică, se
recomandă a executa tot
felul de tipărituri ca : Do-
cumente, liste de escompt
percepțiuni și erogațiuni,
învitări pentru petreceri.

Grill Károlylăcătuș-tehnic, mașinist.
Világos (Casa proprie.)

Primește orice comandă de specialitate, d. e.: părți trebuincioase la edificii, garduri de fier și gratii de morminte. Cuptoare, modelul cel mai nou de cea mai frumoasă și cea mai bună execuție. Cumpene, greutate și mașini economice. — Stropitoare de vie se capătă și se reparaază cu pricepere. Cu plăcere dau planuri și proiect de spese.

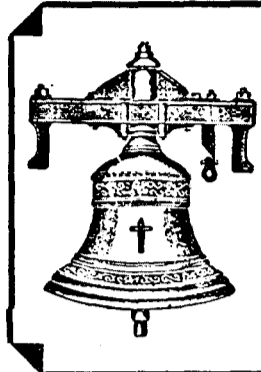
Grill Károlylăcătuș-tehnic, mașinist.
Világos (Casa proprie.)**Frideric Hönig**

Arad, strada Rákoczi nr. 11—28.

turnătorie, fabrică de
clopote și metal, aran-
jată pe motor de vapor

Fondat la 1840.

Premiat la 1890 cu cea mai mare medalie de stat.

Cu garanție pe mai mulți ani și pe lângă cele mai favorabile condiții de plătire — recomandă clopotele sale cu patentă ces. și reg. invenție proprie, cari au avantajul că față cu ori-ce alte clopote la turnarea unui și aceluiaș tare și cu sunet adânc — se face o economie de 20—30% la greutatea metalului. Recomandă totodată clopote de fer ce se pot învărti și postamente de fer, prin a căror întrebunțare clopotele se pot scuti de crepat chiar și cele mai mari clopote se pot trage fără să se clatine turnul. Recomandă apoi transformarea clopotelor vechi în coroană de fer, ce se pot învărti cum și turnarea din nou a clopotelor vechi sau schimbarea lor cu clopote nouă pe lângă o suprasolvire neînsemnată.

Liste de prețuri și cu ilustrațiuni — la dorință se trimit gratis.

Serviciu acurat și prompt.

Institutul de curățire chimică și văpsitorie, fabrica de spălatură rufelor cu aburi a firmei

Müller J. és Fia, Arad.

S'a înființat: 1858.

Telefon: Nr. 459.

Fabrica și biroul: Strada Teköly Imre, nr. 38-40-42.

Prețuri foarte moderate.

Prețuri foarte moderate.

□□□□□

Văpsește ori
curăță tot felul
de haine bărbă-
tești și femești.

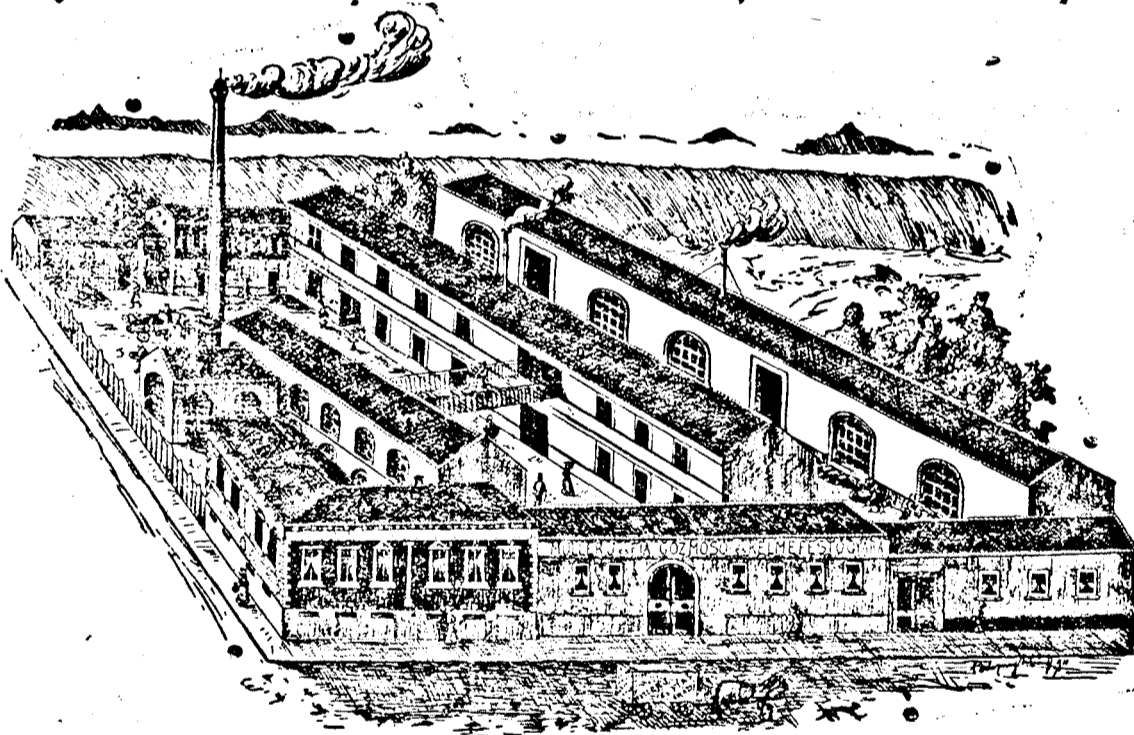
□□□□□

◆◆◆◆◆

□□□□□

Prăvălii colec-
tive locale: pe
strada József
főherceg 11.;
str. Forray 20.
și str. Asztalos
Sándor 2—3.

□□□□□

□□□□□

Spală frumos și
lustruit (fără în-
trebuințarea a:
ori ce fel de co-
rosiv) (guler, e,
manșete, haine
de casă, trus-
souri, etc. etc.

Localuri colec-
tive în „provin-
cie: Deva, Bra-
șov, Alba-Iulia,
Sighișoara, Hu-
nedoara, Orăș-
tie. — (Brassó,
Gyulafehérvár,
Segesvár, Vaj-
dahunyád, și
Szászváros). ::

□□□□□

Se roagă de binevoitor sprijin gata să servească: **MÜLLER J. és Fia.****Comande poștale se execută prompt și ireproșabil.**

Mare asortiment

de

ghete de bal

In culoarea aurului, din atlas
albastru și trandafriu, din
piele de lack și chevreaux

la

Weinberger János

cel mai distins magazin de ghete.

ARAD, Andrassy-tér nr. 20.

25 (11)

Singurul compactor român!

Am onoare a aduce la cunoștința on. public român din Arad și provincie, că am arangiat din nou atelierul meu cu cele mai

□ □ **moderne mașini și material** □ □
□ □ **privitor la această branșe,** □ □

precum execut cu diligență și pe lângă cele mai moderate prețuri: decorații pentru cărți bisericești, albumuri pentru fotografii, note și gramatom, panglice la cununi funebreale și tot felul de lucrări atingătoare de această branșe.

Bazându-mă pe sprijinul on. public român, sperând că mă vor cerceta și încuragiă cu comanda am rămas cu deosebită stimă:

∴ **IUSTIN ARDELEAN, compactor** ∴

ARAD, strada Weitzer János Nr. 13 vis-à-vis de poștă.